ISSN: 2008-8000

Identifying the Challenges of Internationalization of Iranian Higher Education[1]

Article Type: Research

Amir Akbari Sarcheghaei ❋

Corresponding Author:
Ph.D. Student in Higher Education Development Planing, Faculty of Literacy and Humanities Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail:a.akbarisarcheghei@uok.ac.ir

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]

[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

Abstract

transforming universities in the 21st century. The present study, by adopting a meta-synthesis approach, aims to systematically and interpretively synthesize the existing research literature on the internationalization of higher education in Iran, seeking to identify and present a comprehensive and integrated picture of the existing challenges in this path.

Method: The research approach is qualitative, using the seven-step meta-synthesis method by Sandelowski and Barroso (2006). The research field included studies conducted at the national level up to the year 1404 SH (2025/2026 Gregorian), within the timeframe of 1384-1404 SH (2005-2025 Gregorian), encompassing 48 studies, from which 16 documents were selected for final analysis. Thematic analysis was used for data analysis, leading to the extraction of 306 basic themes, 29 organizing themes, and 2 overarching themes. The quality and validity of the primary articles were confirmed using the Critical Appraisal Skills Programme (CASP) checklist, and the validity and reliability of the extracted codes were verified through review and application of expert opinions.

Results: The findings of the study revealed that the most significant challenges of the Iranian higher education system in the field of internationalization include: 1) Structural and governance blockage in facing the requirements of globalization, and 2) Functional disconnection and interactive obstacles in the value chain of internationalization.

Conclusion: The results indicate that the challenges of internationalizing Iranian higher education lie in structural blockage and centralized governance, and functional disconnection in the value chain. The emergence of such a situation has made the educational system resistant to change and incompatible with global requirements. To change this situation, a transition from centralized governance towards network-based models and the real institutional delegation of authority to universities, along with creating integrated functional links in the processes of international recruitment, education, and research, are proposed as two key strategic pillars**.**

Keywords: Internationalization, Challenges, Meta-synthesis, Iranian Higher Education

[1] . The current article is taken from an independent research project which was conducted in 2026.

شناسایی چالش‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران[1]

نوع مقاله: پژوهشی

امیر اکبری سرچقائی
دانشجوی دکتری برنامه ریزی توسعه آموزش عالی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. رایانامه: a.akbarisarcheghei@uok.ac.ir

چکیده

هدف: بین‌المللی‌سازی آموزش عالی به‌عنوان یکی از روندهای اصلی تحول دانشگاه‌ها در قرن بیست‌ویکم شناخته می‌شود. پژوهش حاضر با هدف ترکیب نظام‌مند و تفسیری ادبیات پژوهشی موجود در زمینه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران، با اتخاذ رویکرد فراترکیب، در پی شناسایی و ارائه‌ی تصویری کلان و یکپارچه از چالش‌های موجود در این مسیر است.

روش: رویکرد پژوهش، کیفی و از روش فراترکیب هفت مرحله‌ای سندلوفسکی و باروسو[2] (۲۰۰۶) استفاده شده است. میدان پژوهش شامل مطالعات پژوهشی انجام شده در سطح داخل کشور در سال۱۴۰۴، در بازه زمانی ۱۳۸۴ تا ۱۴۰۴ بود که ۴۸ پژوهش را در بر می‌گرفت که از این میان ۱۶ سند برای تحلیل نهایی انتخاب شدند. به منظور تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد که به استخراج ۳۰۶ مضمون پایه، ۲۹مضمون سازمان‌دهنده و ۲مضمون فراگیر انجامید. کیفیت و اعتبار مقالات اولیه با استفاده از برنامه ارزیابی مهارت‌های حیاتی(CASP) تایید شد و روایی و پایایی کدهای استخراج‌شده نیز از طریق بازبینی و اعمال نظرات تخصصی خبرگان به دست آمد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که مهم‌ترین چالش‌های نظام آموزش عالی ایران در زمینه بین‌المللی‌سازی شامل ۱. انسداد ساختاری و حکمرانی در مواجهه با الزامات جهانی‌شدن و ۲. گسست عملکردی و موانع تعاملی در زنجیره ارزش بین المللی سازی است.

نتیجه‌گیری: نتایج حاکی از آن است که چالش‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران در چرخه‌ای معیوب ناشی از انسداد ساختاری و حکمرانی متمرکز و گسست عملکردی در زنجیره ارزش قرار دارد. بروز چنین وضعیتی، نظام آموزشی را در برابر تغییر، مقاوم و با الزامات جهانی ناسازگار ساخته است. برای گسست این چرخه، گذار از حکمرانی متمرکز به سمت مدل‌های شبکه‌ای و تفویض اختیار نهادی واقعی به دانشگاه‌ها، همراه با ایجاد پیوندهای کارکردی یکپارچه در فرآیندهای جذب، آموزش و پژوهش بین‌المللی، به عنوان دو محور راهبردی کلیدی پیشنهاد می‌شوند.

واژه‌های **کلیدی:** بین‌المللی‌سازی ، چالش‌ها، فراترکیب، آموزش عالی ایران

۱ . این مقاله برگرفته از پژوهشی آزاد است که در سال ۱۴۰۵ انجام شده است.

2 . Sendelowski and Barroso

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

مقدمه و بیان مسئله

دانشگاه‌ها در بیشتر کشورها نهادهایی بنیادین در خدمت اهداف توسعه ملی به‌شمار می‌روند و پیوسته نقشی محوری در صورت‌بندی حال و آینده جوامع ایفا کرده‌اند. همسو با دگرگونی‌های عمیق اجتماعی، اقتصادی و فناورانه، جهت‌گیری‌ها و برنامه‌های دانشگاه‌ها نیز به‌طور فزاینده‌ای در کانون توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی قرار گرفته است (Mousavi Amiri et al, 2020). بررسی تاریخی از نخستین دانشگاه‌ها تا عصر حاضر گویای آن است که آموزش عالی همواره نهادی پویا و سازگار با تحولات فرهنگی و شناختی بوده است (Shirbagi & Khosravi Morad, 2024).

در این میان، پدیده جهانی‌شدن باعث شده است تا دانشگاه‌های امروزی از منظر ارزش‌های آکادمیک و ماموریت‌های حرفه‌ای با دگرگونی‌های گسترده‌ای روبه‌رو شوند و بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته سیاست‌های ملی ویژه‌ای برای ارتقای فعالیت‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌های خود اتخاذ کنند(Mehravar Giglou et al, 2020). جهانی‌شدن آموزش عالی که نایت[1] (۲۰۰۵) به نقل (Fathi Vajargah et al, 2013) آن را فرایند تلفیق بعد بین‌المللی در آموزش، پژوهش و خدمات دانشگاهی تعریف می‌کند که به تغییرات بنیادین در ساختارها، روش‌ها و کارکردهای دانشگاه‌ها انجامیده است؛ از گسترش بازار بین‌المللی آموزش عالی گرفته تا تلقی دانشگاه به‌مثابه صنعتی بین‌المللی و گسترش اعتباربخشی جهانی (Fathi Vajargah et al, 2013).

بین‌المللی‌سازی آموزش عالی به‌مثابه نوعی پدیده چندبعدی و پویا، نیازمند چارچوب‌های نظری است که بتوانند پیچیدگی‌های ساختاری، فرآیندی و تعاملی آن را تبیین کنند. در پژوهش حاضر، برای تحلیل چالش‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران، از دو چارچوب مکمل به شرح زیر بهره گرفته شده است. چارچوب رویکردهای چهارگانه دویت و همکاران[2] (۲۰۱۵) و مدل چرخه‌ای بین‌المللی‌سازی نایت(۲۰۰۸). در سیر تاریخی آموزش عالی می‌توان رویکردهای نهادی متفاوتی را در قبال بین‌المللی‌سازی شناسایی کرد. نخست، رویکرد فعالیت‌محور که بین‌المللی‌سازی را بر اساس دسته‌ها یا انواع فعالیت‌ها توصیف می‌کند؛ دوم، رویکرد مبتنی بر منطق یا انگیزه‌ها که بین‌المللی‌سازی را بر اساس اهداف و پیامدهای مورد انتظار تعریف می‌کند؛ سوم، رویکرد شایستگی‌محور که آن را در قالب توسعه مهارت‌ها، نگرش‌ها و دانش جدید در میان دانشجویان، اعضای هیئت علمی و کارکنان تبیین می‌کند؛ و در نهایت، رویکرد فرایندی که بین‌المللی‌سازی را فرایندی می‌داند که طی آن بعدی بین‌المللی یا چشم‌اندازی جهانی در کارکردهای اصلی موسسات آموزش عالی ادغام می‌شود(De Wit et al, 2015). چرخه بین‌المللی‌سازی نایت (۲۰۰۸) نیز بین‌المللی‌سازی را حاصل شش گام متوالی با جریان دوطرفه مفهوم‌سازی می‌کند که در میان فرهنگی حامی و تسهیل‌کننده ادغام بین‌المللی‌سازی محصور شده است. این چرخه در پی آن است تا مراحل یا فازهای دخیل در گنجاندن یک بعد بین‌المللی در فرهنگ و سیستم‌های دانشگاهی یا کالجیال را تبیین نماید. شش فاز شناسایی شده در این مدل عبارتند از: (الف) آگاهی، (ب) تعهد، (ج) برنامه‌ریزی، (د) عملیاتی‌سازی، (هـ) بازبینی، و (و) تقویت؛ که کالج‌ها و دانشگاه‌ها با سرعت مختص به خود در طول آن‌ها پیشرفت می‌کنند. در این چارچوب چرخه‌ای، تقویت و پاداش‌دهی منجر به ارتقای سطح آگاهی و تعهد می‌شود و بستری را برای فرآیندهای برنامه‌ریزی آتی فراهم می‌سازد. این امر اغلب به تسریع تغییرات در برنامه‌ها یا سیاست‌های موجود و همچنین توسعه و اجرای فعالیت‌ها و خدمات جدید می‌انجامد. مکانیزم‌های مستمر پشتیبانی، نظارت و بازبینی نیز با هدف ارتقای کیفیت طراحی شده‌اند و مواردی همچون مشوق‌ها، قدردانی و

[1] . Knight
[2] . De Wit et al

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

پاداش‌ها را در بر می‌گیرند. بدین ترتیب در پژوهش حاضر، چارچوب نخست برای برای دسته‌بندی و تفسیر انواع چالش‌ها (ساختاری، فرایندی، فرهنگی، عملیاتی) و مدل مذکور نیز برای تشخیص نقاط گسست و انسداد در چرخه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران به‌کار گرفته شده است تا نه‌تنها چالش‌ها شناسایی شوند، بلکه علل ساختاری و سیستماتیک آن‌ها نیز تبیین گردد.

در ایران نیز، بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در هر سه سطح کلان، میانی و خرد مورد توجه بوده و ورود نهادهای سیاستگذار به این عرصه، نشان‌دهنده جدیت نظام آموزش عالی در اجرای این راهبرد است(Sani’e Ejlal, 2020). با این حال، پژوهش‌های انجام‌شده تصویری ناهمگون از وضعیت موجود ارائه می‌دهند. برخی مطالعات چالش‌های دانشجویان بین‌المللی را بررسی کرده‌اند(Yamni doozi Sorkhabi & Teimori, 2015)، برخی با رویکرد عاملی به تحلیل امتناع بین‌المللی‌سازی در دانشگاه‌های تخصصی پرداخته‌اند(Firuzjaeian & Khorsandi Taskoh, 2018)، و برخی دیگر امکان‌سنجی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های جامع را کمتر از حد متوسط ارزیابی کرده‌اند(Arefi & Azizi, 2018). هم‌چنین، چالش‌هایی مانند زبان تدریس و صلاحیت استادان در بُعد برنامه درسی شناسایی شده است (Fathi Vajargah et al, 2012).

با وجود این تلاش‌ها، بررسی انتقادی پیشینه موجود نشان می‌دهد که مطالعات انجام‌شده عمدتا پراکنده، محدود به مقاطع زمانی خاص، متمرکز بر مورد یا محدود به ابعادی تقلیل‌یافته مانند برنامه درسی بوده‌اند و رویکردی جامع و نظام‌مند برای تجمیع این یافته‌های متکثر و گاه متناقض وجود ندارد. این شکاف پژوهشی، ضرورت انجام پژوهشی را ایجاب می‌کند که بتواند از طریق ترکیب نظام‌مند ادبیات پژوهشی پیشین، تصویری کل‌نگر از چالش‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران ارائه دهد. بر این اساس، مسئله و پرسش اصلی پژوهش حاضر آن است که: چالش‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران بر اساس ترکیب نظام‌مند ادبیات پژوهشی پیشین کدام‌اند؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

جهانی‌شدن آموزش عالی، فرایندی است که طی آن دانشگاه‌ها بعد بین‌المللی را در کارکردهای آموزشی، پژوهشی و خدماتی خود ادغام می‌کنند. این فرایند، بازار آموزش عالی بین‌المللی را گسترش داده و دانشگاه را به‌عنوان یک صنعت بین‌المللی و مشمول اعتباربخشی جهانی مطرح ساخته است. بین‌المللی‌سازی نیز به‌عنوان بسط و توسعه آموزش عالی، بر گنجاندن راهبردی بعد بین‌المللی در تمامی ابعاد نظام دانشگاهی تاکید دارد (Fathi Vajargah et al, 2013). ذوالفقاری و همکاران[1] (۲۰۰۹) بر پیچیدگی ذاتی این پدیده تاکید می‌کنند؛ پدیده‌ای که از یک‌سو ساختار فرایند آموزش عالی را دگرگون ساخته و از سوی دیگر، از طریق سیاست‌های ملی، تامین مالی و تغییر در ایدئولوژی‌ها، به منفعتی ملی بدل شده است. کریشان–میترا و بورزا[2] (۲۰۱۵) نیز هم‌سو با تعریف نایت(۲۰۰۸) بین‌المللی‌سازی را فرایندی می‌دانند که در آن بعد بین‌المللی و بین‌فرهنگی در اهداف اصلی نظام آموزشی ادغام می‌شود و مستلزم یافتن استانداردهای مشترک میان کشورهاست. این مهم، افزون بر جابه‌جایی دانشجویان، تجاری‌سازی پژوهش و رقابت برای جذب استعدادهای خارجی را نیز در بر می‌گیرد (Egron-Polak & Hudson, 2014). بدین ترتیب، بین‌المللی‌سازی به‌عنوان ابزاری برای تحول نهادی و تثبیت جایگاه بین‌المللی در سیاستگذاری‌های ملی و فراملی به رسمیت شناخته شده است (UNESCO, 2020).

[1] . Zolfaghari et al
[2] . Crișan-Mitra & Borza

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

پیشینه پژوهشی داخلی در خصوص بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، ابعاد گوناگونی را پوشش داده، اما غالبا از انسجام و جامعیت لازم برخوردار نیست. یمنی دوزی سرخابی و تیموری(۱۳۹۴) با تمرکز بر گروه دانشجویان بین‌المللی، چالش‌های مرتبط با حضور این دانشجویان در دانشگاه‌ها را بررسی کرده‌اند. فیروزجائیان و خورسندی طاسکوه (۱۳۹۷) با رویکردی عاملی، به شناسایی عواملی پرداخته‌اند که موجبات امتناع بین‌المللی‌سازی را در دانشگاه‌های تخصصی فراهم می‌آورند. عارفی و عزیزی (۱۳۹۷) نیز در امکان‌سنجی بین‌المللی شدن دانشگاه‌های جامع دولتی شهر تهران، میانگین آمادگی این دانشگاه‌ها را کمتر از سطح متوسط گزارش کرده‌اند. فتحی واجارگاه و همکاران(۱۳۹۱) نیز در بعد برنامه درسی، چالش‌هایی همچون زبان تدریس و صلاحیت اساتید را برشمرده‌اند. شیربیگی و خسروی مراد(۱۴۰۳) نیز چالش‌های بین‌المللی‌سازی را شامل ابعاد داخلی و خارجی دانسته و بر راهبردهای رفع موانع داخلی در اولویت گذاری تاکید دارند. بررسی انتقادی این پژوهش‌ها مبین پراکندگی موضوعی به لحاظ توجه هر پژوهش، به بخشی محدود از چالش‌ها مانند برنامه درسی، دانشجویان، یا موانع نهادی و فقدان دیدی کل‌نگر، و نشانگر محدودیت زمانی و موردگرایی است؛ بدین معنا که عمده مطالعات انجام شده به مقاطع یا نمونه‌های مشخص محدود بوده و از روندپژوهی تحول چالش‌ها در گذر زمان غفلت ورزیده‌اند. همچنین، تقلیل‌گرایی در تحلیل چالش‌ها که اغلب به‌صورت تک‌عاملی و بدون توجه به ارتباطات میان‌سطوحی و میان‌بخشی تبیین شده و نیز فقدان ترکیب نظام‌مند در این زمینه مشهود است و به عبارتی ادبیات موجود در ایران فاقد تصویری جامع و نظام‌مند از چالش‌های چندوجهی بین‌المللی‌سازی آموزش عالی است. لذا وجود چنین شکاف پژوهشی، ضرورت اتخاذ رویکردی تلفیقی را بیش از پیش آشکار می‌سازد، بنابراین پژوهش حاضر با استفاده از روش فراترکیب درصدد است تا با فراتر رفتن از سطح توصیف یافته‌های پراکنده، سنتزی تفسیری و یکپارچه از ادبیات موجود در جهت شناسایی چالش ها ارائه دهد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با استفاده از رویکرد کیفی و روش فراترکیب هفت مرحله‌ای سندلوفسکی و باروسو(۲۰۰۶) انجام شده که طی آن در چارچوبی نظام‌مند، به شناسایی چالش‌های نظام آموزش عالی ایران در زمینه بین‌المللی‌سازی پرداخته شده است. ارزشمندی روش فراترکیب به دلیل بررسی معانی، تجربیات، دیدگاه‌های عمیق و ادغام مطالعات گسترده است(Tokali Yaraki et al, 2024). فراترکیب برای یکپارچه‌سازی چندین مطالعه جهت ایجاد یافته‌های جامع، تفسیری و انتزاعی صورت می‌پذیرد و نقطه قوت آن در توانایی شناسایی مقوله‌های مشترک و خلق مدل‌های جدید از دل پیشینه پراکنده است. برخلاف مرورهای نظام‌مند کمی که به دنبال تجمیع آماری هستند، فراترکیب به دنبال خلق معنای جدید و عبور از نگاه خطی به نگاه تفسیری است(Rahbari et al, 2020). در راستای روش‌شناسی تحقیق، در این پژوهش، از الگوی هفت مرحله‌ای سندلوفسکی و باروسو(۲۰۰۶) به شرح مراحل مندرج در ذیل، استفاده شده است. خلاصه‌ای از این مراحل در شکل(۱) ارائه شده است:

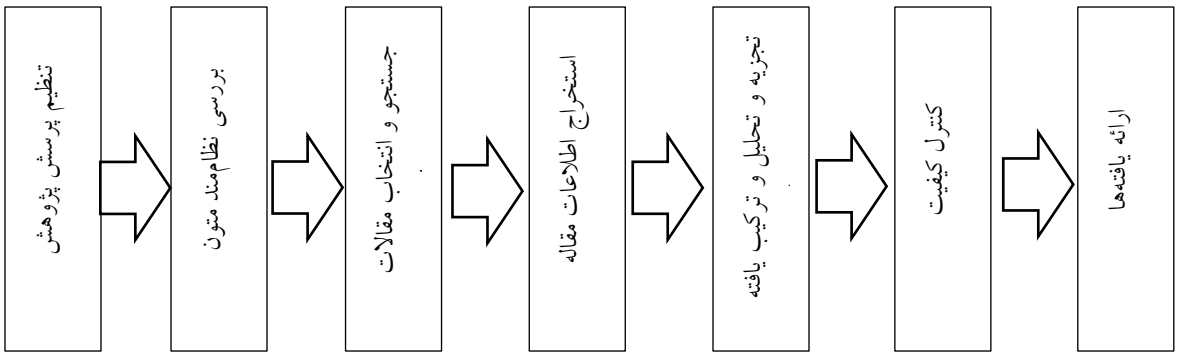

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

شکل ۱. گام‌های فراترکیب(Sendelowski & Barroso, 2006؛ به نقل از Rahbari et al, 2020)

۱- تنظیم پرسش‌های پژوهش: در این گام، بر اساس پارامترهای پژوهش شامل چه چیز(what)، چه جامعه‌ای(who)، محدوده زمانی (when)و چگونگی روش(How) حدود ورود مطالعات تعیین گردید. بر این اساس، پرسش‌های پژوهش حول محور شناسایی چالش‌های بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی ایران شکل گرفت.

چالش‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران بر اساس ترکیب نظام‌مند ادبیات پژوهشی پیشین کدامند؟

جدول ۱. پارامترهای تنظیم پرسش‌های پژوهش

پارامتر	شرح پارامتر در پژوهش حاضر
چه چیز	چالش‌های موجود در زمینه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی
چه جامعه‌ای	نظام آموزش عالی ایران
چه زمانی	بازه زمانی۱۳۸۴تا۱۴۰۴
چگونه	رویکرد کیفی فراترکیب هفت مرحله‌ای سندلوفسکی و باروسو (۲۰۰۶)

۲- بررسی نظام‌مند متون: میدان پژوهش حاضر، کلیه مقالات علمی پژوهشی منتشر شده در مجلات معتبر داخلی در زمینه بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی ایران است که با کلیدواژه های« بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی ایران» و « چالش‌های بین‌المللی‌سازی » در پایگاه‌های معتبر داده داخلی همچون نورمگز و مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی طی بازه زمانی۱۳۸۴تا۱۴۰۴ مورد جستجو قرار گرفت. در این گام، معیارهای ورود مشتمل ۱. محدوده زمانی انتشار(۱۳۸۴تا۱۴۰۴)، ۲. حوزه موضوعی(پرداخت مستقیم محتوا به چالش‌ها، موانع، مشکلات، بازدارنده‌ها یا مسائل پیش‌روی بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در بستر ایران)، ۳. زبان فارسی متون و ۴. دسترسی کامل به متن بودند؛ ضمن اینکه ۱. عدم ارتباط با بستر ایران، ۲. نبود ارتباط موضوعی کلیدواژه با حوزه مفهومی و ۳. عدم اکتساب حدنصاب لازم در برنامه ارزیابی مهارت‌های حیاتی[1](CASP) بود. برنامه ارزیابی مهارت‌های حیاتی در قالب اعمال نوعی رویکردی تطبیقی برای مطالعات کیفی مورد استفاده واقع گردید. برای مطالعات کمی و ترکیبی نیز، از دیگر ابزار ارزیابی کیفیت مطالعات[2] (JBI) مورد استفاده قرار گرفت. بر این اساس در بخش مطالعات کیفی، هر مطالعه بر اساس ۱۰ معیار اصلی ارزیابی و نمره‌ای از ۰ تا ۱۰ به آن اختصاص داده شد. تنها مقالاتی که حداقل نمره ۷ از ۱۰ را کسب کردند، وارد مرحله تحلیل نهایی شدند. در بخش مطالعات کمی و ترکیبی نیز برحسب غربال مطابق چهار معیار بلی، نامشخص، خیر و کاربرد ندارد، مطالعات قرارگرفته در سطح قوی(اکتساب٪۷۵) وارد فرایند تحلیل شدند. این رویکرد تلفیقی امکان ارزیابی مناسب و قابل مقایسه کیفیت مطالعات با طرح‌های روش‌شناختی متفاوت را فراهم آورد.

[1] . Critical Appraisal Skills Program
[2] . Joanna Briggs Institute

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

۳-جستجو و انتخاب مقالات مناسب: برای انتخاب مقالات نهایی، بر اساس بیانیه پریزما[1] (۲۰۲۰) مشاهده شده در شکل(۲)، پارامترهای مختلفی از قبیل عنوان، چکیده، محتوا و کیفیت روش‌شناسی مورد ارزیابی قرار گرفت. بدین ترتیب که در جستجوی اولیه تعداد۴۸منبع شناسایی شدند. سپس در قالب غربالگری پارامتر عنوان و چکیده، با حذف موارد تکراری و غیر مرتبط، تعداد منابع به۳۴سند تقلیل یافت. در گام بعدی و بر اساس غربالگری محتوایی، منابع فاقد محتوای مرتبط یا ناظر صرف بر ابعاد فنی حذف شده و در نهایت ۱۶ سند وارد فراترکیب شدند. جدول(۲)، مشخصات مقالات نهایی مورد تحلیل را نشان می دهد.

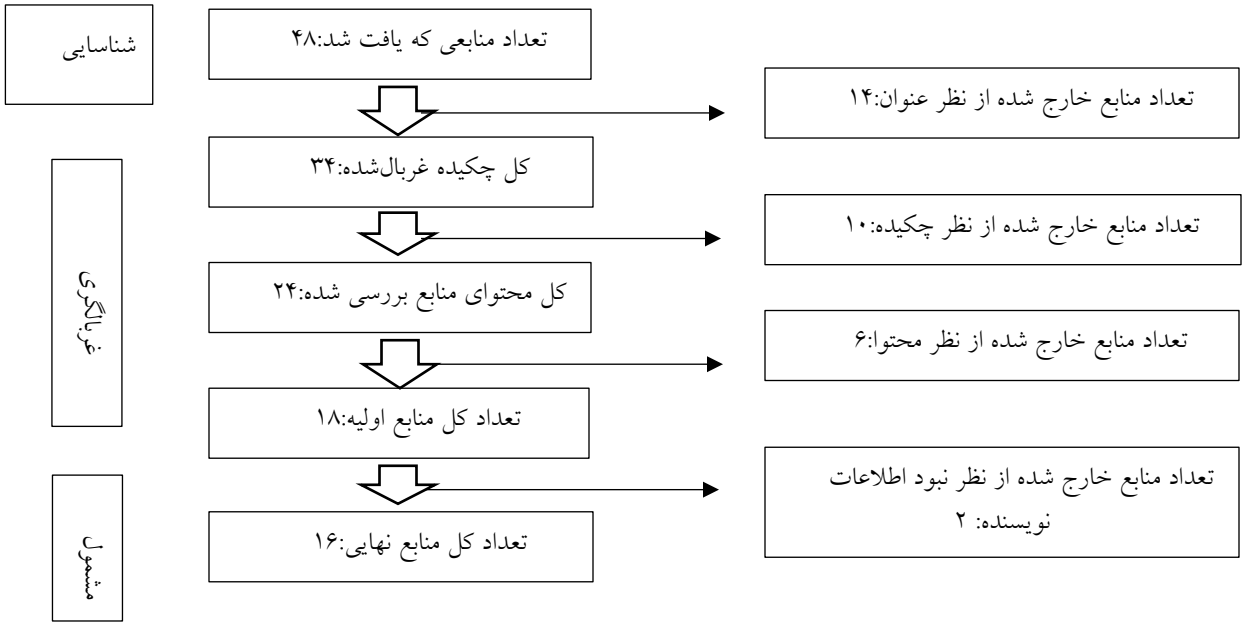

شکل۲. نمودار جریان پریزما (۲۰۲۰) در انتخاب منابع فراترکیب(Stige et al,2022)

جدول۲. مشخصات مقالات نهایی مورد تحلیل

کدمقاله	نویسنده یا نویسندگان	عنوان	سال انتشار	کدمقاله	نویسنده یا نویسندگان	عنوان	سال انتشار
۱	فتحی واجارگاه و همکاران	بررسی چالش‌های آموزش عالی بین‌المللی در دانشگاه شهید بهشتی	۱۳۹۲	۹	پروین و همکاران	شناسایی موانع پذیرش دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه‌های دولتی ایران	۱۴۰۰
۲	منشگر و همکاران	ارائه الگوی بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی مستقر در مناطق آزاد کشور بر اساس رویکرد داده‌بنیاد	۱۴۰۰	۱۰	سلیمی و همکاران	بررسی موانع و راهکارهای بین‌المللی شدن برنامه‌های آموزش عالی فنی مهندسی	۱۳۹۴
۳	مهرآور گیگلو و	شناسایی عوامل بازدارنده	۱۳۹۹	۱۱	حاجی عباسی	چالش‌های فعالیت موسسات جذب	۱۴۰۱

[1] . PRISMA

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

	همکاران	همکاری‌های در نظام آموزش عالی کشور و ارائه راهکار: مطالعه‌ای کیفی				دانشجویان بین‌المللی در ایران	
۴	سلطانی و همکاران	واکاوی چالش‌های دانشجویان بین‌المللی دانشگاه یزد بر اساس نظریه داده‌بنیاد	۱۳۹۹	۱۲	اصغری	برنامه تحرک بین‌المللی دانشجو؛واکاوی چالش‌های دانشجویان بین‌المللی در ایران	۱۴۰۰
۵	سلیمی و همکاران	چالش های نوظهور آموزش عالی ایران و ارائه الگوی مفهومی؛یک مطالعه گراندد تئوری	۱۳۹۸	۱۳	حاجی عباسی و پروین	چالش‌ها و راهکارهای جذب دانشجویان بین‌المللی در ایران	۱۴۰۲
۶	فضلی یزد و همکاران	جذب دانشجویان بین‌المللی در نظام آموزش عالی ایران و چالش‌های پیش رو	۱۳۹۸	۱۴	سلیمی و همکاران	چالش‌ها و پیامدهای بین‌المللی شدن برنامه های درسی آموزش عالی از منظر دانشجویان(مورد مطالعه:دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز)	۱۴۰۱
۷	فتحی واجارگاه و همکاران	بین‌المللی‌سازی برنامه درسی در نظام آموزش عالی ایران: چالش‌ها و راهبردها	۱۳۹۱	۱۵	صنیع اجلال	بین‌المللی‌سازی موسسات پژوهشی در ایران: بررسی روندها و چشم‌انداز	۱۳۹۹
۸	سعیدی و فلاحتی	تحلیل جنسیتی چالش‌های دانشجویان افغانستانی در ورود به نظام آموزش عالی ایران	۱۳۹۹	۱۶	محسنی و همکاران	تجزیه و تحلیلSWOTبرنامه‌های همکاری‌های علمی بین‌المللی در آموزش عالی ایران	۱۳۹۲

۴-استخراج اطلاعات مقالات: در این مرحله اطلاعات موجود در مقالات منتخب از طریق فیش‌برداری استخراج شد؛ بدین ترتیب که گزاره‌ها و عبارات مرتبط با موضوع موجود در مقالات از طریق علامت‌گذاری و جداسازی شمرده شد.

۵-تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌ها: برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد؛ بدین معنا که ابتدا مضامین پایه، و در ادامه مضامین سازمان دهنده و فراگیر، استخراج و مشخص شدند. فرایند تحلیل مضمون بر روی داده‌های استخراج‌شده از ۱۶ سند نهایی انجام شد. تحلیل داده‌ها بر اساس رویکرد شش‌مرحله‌ای براون و کلارک[1] (۲۰۰۶) انجام شد. در گام نخست، که شامل آشنایی با داده‌ها بود، پژوهشگر از طریق غوطه‌وری در متن داده‌ها، آن‌ها را چندین بار مطالعه کرد تا درک جامعی از محتوای داده‌ها به دست آید. در گام دوم، یعنی کدگذاری داده‌ها، بخش‌های معنادار متن از طریق کدگذاری خط‌به‌خط شناسایی و کدهای اولیه استخراج و به آن‌ها اختصاص داده شد. در گام سوم، با عنوان شناسایی مضامین، کدهای مشابه شناسایی، دسته‌بندی و در قالب مضامین اولیه نام‌گذاری شدند. در گام چهارم، مضامین حاصل از مرحله قبل در گروه‌های مشابه و منسجم طبقه‌بندی شدند. بدین معنا که ابتدا مضامین پایه بر اساس محتوا یا مبانی نظری در

[1] . Braun & Clarke

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

گروه‌های مشابه قرار گرفتند. هر یک از این گروه‌ها به یک مضمون فراگیر تبدیل شد و در ادامه شبکه مضامین شکل گرفت. در مرحله بعد، مضامین پایه هر گروه پیرامون موضوعات مشترک و جامع در کنار یکدیگر قرار گرفتند تا مضامین سازمان‌دهنده شکل گیرند. سپس مفاهیم اصلی و زیربنایی مضامین سازمان‌دهنده هر گروه در قالب یک مضمون فراگیر خلاصه شد و در نهایت شبکه یا شبکه‌های مضامین استخراج گردید. در گام پنجم، یعنی تحلیل شبکه‌های مضامین، پژوهشگر به توصیف و بررسی شبکه‌های به‌دست‌آمده پرداخت. در گام نهایی نیز نتایج تحلیل در قالب ۳۰۶ مضمون پایه، ۲۹ مضمون سازمان‌دهنده و ۲ مضمون فراگیر گزارش شد. لازم به ذکر است سه معیار اصلی مشابهت معنایی، همپوشانی مفهومی و لحاظ نمودن سطح انتزاع، در فرایند ادغام کدهای پایه و تقلیل به مضامین سازمان‌دهنده در نظر گرفته شده است. جدول(۳) نمونه‌ای از فرایند کدگذاری و ردیابی تحلیلی را نشان می‌دهد.

جدول(۳). نمونه‌ای از فرایند کدگذاری و ردیابی تحلیلی مضامین

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه	کدهای اولیه (نمونه)
انسداد ساختاری و حکمرانی در مواجهه با الزامات جهانی‌شدن	محدودیت‌های ساختاری بودجه‌ای در تأمین مالی بین‌المللی‌سازی	کمبود بودجه دانشگاه‌ها	نبود بودجه کافی / کمبود اعتبارات دولتی / مشکلات مالی دانشگاه / اعتبارات ناکافی
		نبود ردیف بودجه مشخص	فقدان ردیف مستقل در بودجه دانشگاه / نبود ردیف بین‌المللی‌سازی در بودجه
		تحریم‌ها علیه ایران	تحریم‌های بانکی / محدودیت‌های مالی ناشی از تحریم / عدم امکان نقل و انتقال ارز
	تاخیر در بروزرسانی تکنولوژیکی و تجهیزاتی ناشی از کمبود اعتبارات سخت‌افزاری	کمبود اعتبار برای تجهیز دانشگاه‌ها به فناوری‌های نوین	کمبود بودجه برای خرید تجهیزات مدرن / قدیمی بودن دستگاه‌های آزمایشگاه
		وجود محدودیت در تأمین امکانات آزمایشگاهی رشته‌های فنی	کمبود تجهیزات آزمایشگاهی در رشته‌های مهندسی / تجهیزات ناکافی برای کارهای عملی
گسست عملکردی و موانع تعاملی در زنجیره ارزش بین‌المللی‌سازی	تنش میان پارادایم‌های ارزشی بومی و الزامات پذیرش جهانی	تعارض بین‌المللی‌سازی با منافع مذهبی	نگرانی از تضعیف ارزش‌های دینی / محدودیت‌های مذهبی در تعاملات بین‌المللی
		مشکلات ناشی از تقابل ارزش‌های مذهبی	اجبار پوشش برای دانشجویان خارجی
		مسلمان بودن و محدودیت‌های برخاسته از آن	اسلام‌هراسی در برخی کشورها / عدم تمایل خارجی‌ها به تحصیل در کشور مسلمان
	چالش‌های بوم‌شناختی و	ارتباطات فرهنگی و اجتماعی ضعیف	ضعف دیپلماسی فرهنگی با همسایگان / عدم

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

	موانع بین‌فرهنگی	با کشورهای همسایه	آشنایی با فرهنگ کشورهای منطقه
		انعطاف‌ناپذیری در مواجهه با فرهنگ‌های دیگر	مقاومت در برابر آداب و رسوم متفاوت / عدم پذیرش خرده‌فرهنگ‌ها

۶-کنترل کیفیت: به منظور ارزیابی کیفیت مقالات استخراج‌شده و ورود معتبرترین اسناد به فرایند تحلیل، برنامه ارزیابی مهارت‌های حیاتی (CASP) مورد استفاده قرار گرفت. این برنامه شاخصی است که به پژوهشگر کمک می‌کند. دقت، اعتبار و اهمیت مطالعه های کیفی پژوهش را مشخص کند. بر اساس این شاخص، اهداف پژوهش، منطق پژوهش، طرح پژوهش، نمونه‌برداری ، جمع‌آوری داده‌ها، انعکاس‌پذیری ، ملاحظات اخلاقی، دقت در تجزیه و تحلیل، بیان روش یافته‌ها و ارزش پژوهش بررسی می‌شود (Dehghani & Rahimi, 2020). بر این اساس، منطق گزینش نهایی در پژوهش حاضر از میان منابع موجود، کسب نمره۷وبالاتر از آن در امتیازدهی ده نمره‌ای به شاخص‌های مذکور بر اساس برنامه ارزیابی مهارت های حیاتی بود. پیوست(۲)، شامل گزارش ارزیابی کیفیت مطالعات در قالب فرایند ارزیابی نظام‌مند است. پس از استخراج کدهای اولیه از مقالات نهایی شده، به منظور اطمینان از روایی و پایایی یافته‌های پژوهش، از تکنیک بازبینی توسط خبرگان استفاده شد. بدین منظور، فهرست اولیه مضامین پایه و سازمان‌دهنده به همراه تعاریف و نمونه کدهای مرتبط، برای سه تن از خبرگان حوزه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ارسال شدند. خبرگان منتخب دارای حداقل ۱۰ سال سابقه پژوهش و تدریس در حوزه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی و روش تحقیق کیفی (مسلط بر روش قراترکیب) بودند. لذا از آن‌ها خواسته شد تا میزان وضوح، همخوانی و جامعیت مضامین را ارزیابی کنند و پیشنهادهای خود را برای ادغام، حذف یا بازنگری مضامین ارائه دهند. از مجموع ۳۰۶ کد پایه، در فرایند کدگذاری و تحلیل مضمون، ابتدا کدهای دارای همپوشانی معنایی یا مشابهت مفهومی ادغام شدند و در نهایت ۲۹ مضمون سازمان‌دهنده استخراج گردید. این مضامین در دو مضمون فراگیر دسته‌بندی شدند. پس از دریافت ارزیابی‌های مستقل خبرگان، توافق اولیه بر روی مضامین سازمان‌دهنده بررسی شد. از ۲۹ مضمون سازمان‌دهنده، ۲۴ مضمون (۸۲٫۸٪) بدون اختلاف نظر مورد تایید قرار گرفتند و ۵ مضمون (۱۷٫۲٪) نیازمند بازنگری تشخیص داده شدند. درصد توافق اولیه برابر با ۸۲٫۸٪ محاسبه شد که بالاتر از آستانه ۷۵٪ قابل‌قبول در پژوهش‌های کیفی است (Huberman & Miles, 1994). موارد مورد اختلاف از طریق جلسات بحث تخصصی و فرایند اجماع حل‌وفصل شدند و مضامین نهایی پس از اعمال اصلاحات خبرگان تایید گردیدند.

۷- ارائه یافته‌ها: آخرین گام در روش فراترکیب هفت مرحله‌ای سندلوفسکی و باروسو (۲۰۰۶)، ارائه یافته های پژوهشی است. در این گام، یافته‌های تحلیل‌شده در قالب مدل مفهومی یکپارچه سازمان‌دهی شده است. در این پژوهش، مضامین استخراج‌شده در یک ساختار سلسله‌مراتبی مورد سنتز واقع شدند تا مدل مفهومی جامعی از چالش‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران ارائه شود. این مدل که متشکل از دو مضمون فراگیر اصلی و شبکه مضامین وابسته است، در بخش یافته‌ها در قالب شکل(۳) به صورت شماتیک ارائه شده است.

یافته‌های پژوهش

فرایند کدگذاری طی سه مرحله به شرح زیر انجام شد. در مرحله نخست، داده‌های متنی هر یک از مقالات منتخب به دقت مطالعه و عبارات، جملات یا پاراگراف‌های مرتبط با چالش‌های بین‌المللی‌سازی کدگذاری اولیه شدند. این کدها که عینا یا با اندکی تلخیص از متن استخراج می‌شدند، مضامین پایه را تشکیل دادند که در مجموع در این گام، ۳۰۶ مضمون پایه اولیه شناسایی گردید. در مرحله دوم، مضامین پایه مشابه

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

به لحاظ معنایی یا مفهومی مستخرج در مرحله قبل با یکدیگر مقایسه، ادغام و دسته‌بندی شدند. از طریق این فرایند، مضامین پایه در قالب مقوله‌های گسترده‌تر و انتزاعی‌تری سازمان یافتند که مضامین سازمان‌دهنده شکل گرفتند. این مرحله منجر به شکل‌گیری ۲۹ مضمون سازمان‌دهنده شد که هر یک زیرمجموعه‌ای از مضامین پایه را شامل می‌شد. در مرحله سوم، با نگاهی کل‌نگر و تفسیری به مضامین سازمان‌دهنده، روابط بین آن‌ها بررسی و در قالب دو مضمون فراگیر اصلی یکپارچه قرار گرفتند. این مضامین فراگیر، هسته مرکزی و چارچوب جامع پژوهش را تشکیل می‌دهند و بیانگر دو بعد کلان چالش‌های نظام بین‌المللی‌سازی ایران هستند:۱. انسداد ساختاری و حکمرانی، و ۲. گسست عملکردی و تعاملی.

۱. انسداد ساختاری و حکمرانی، شامل چالش‌هایی است که پیش از آغاز فعالیت‌های اجرایی بین‌المللی‌سازی وجود دارند و ناشی از محدودیت‌های سیستمی سطح کلان (بودجه، قوانین، تکثر نهادی، بوروکراسی، ضعف زیرساخت) هستند. این چالش‌ها مستقل از اراده دانشگاه‌ها یا افراد بوده و پیش‌شرط برای آغاز بین‌المللی‌سازی محسوب می‌شوند.

۲. گسست عملکردی و موانع تعاملی، شامل چالش‌هایی است که در جریان اجرای فعالیت‌های بین‌المللی ظهور می‌کنند و منجر به شکست تحقق اهداف می‌شوند، حتی اگر زیرساخت‌های کلان فراهم باشد. این چالش‌ها مرتبط به ظرفیت‌های سازمانی، فردی، فرهنگی و فنی (ضعف زبانی، محتوای آموزشی نامنطبق، مقاومت فرهنگی، فقدان مهارت تعاملی) هستند. علاوه بر این، عوامل زمینه‌ای فراگیر نظیر تحریم‌ها، تصویر منفی بین‌المللی، و عوامل ژئوپلیتیک نیز به‌عنوان تعدیل‌کننده‌های بیرونی شناسایی شدند که هر دو مضمون فراگیر را تشدید می‌کنند. تحلیل نظری یافته‌ها با استفاده از چارچوب‌های دویت و همکاران (۲۰۱۵) و نایت (۲۰۰۸) نشان داد که چالش‌های شناسایی‌شده در ایران عمدتا در مراحل اولیه چرخه بین‌المللی‌سازی (آگاهی، تعهد، برنامه‌ریزی) متمرکز هستند و سیستم آموزش عالی کشور هنوز به مرحله اجرای منسجم و یکپارچه‌سازی نرسیده است. همچنین، رویکرد غالب در ایران فعالیت‌محور و پراکنده است، نه فرایندمحور و راهبردی.

جدول۴. ساختار سلسله‌مراتبی مضامین چالش‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران (خلاصه مدیریتی)

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	نمونه مضامین پایه شاخص	معیار تمایز
انسداد ساختاری و حکمرانی	محدودیت‌های بودجه‌ای و مالی	کمبود بودجه‌های هدفمند؛ تحریم‌های مالی	پیش از اجرا / کلان
	مدیریت متمرکز و بوروکراسی ناکارآمد	نظام متمرکز تصمیم‌گیری؛ استقلال کم دانشگاه‌ها	پیش از اجرا / کلان
	ناکارآمدی قوانین و تکثر نهادی	تعدد مراجع سیاستگذار؛ قوانین دست‌وپاگیر اداری	پیش از اجرا / کلان
	چالش‌های دیپلماتیک و اعتباربخشی	مشکلات ویزا و روادید؛ رتبه‌بندی ضعیف جهانی	پیش از اجرا / کلان
گسست عملکردی و تعاملی	تنش‌های ارزشی و فرهنگی	تقابل ارزش‌های بومی با هنجارهای جهانی؛ ضعف مدارا	در حین اجرا / میانی–خرد
	محدودیت‌های زبانی و ارتباطی	تدریس به زبان فارسی؛ ضعف زبان انگلیسی اساتید	در حین اجرا / میانی–خرد
	ضعف در جذب و پشتیبانی دانشجویان	عدم شفافیت شهریه؛ نبود مشوق‌های رقابتی	در حین اجرا / میانی–خرد

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

	محتوای آموزشی غیرمنطبق با استانداردها	سرفصل‌های قدیمی؛ غفلت از مسائل جهانی	در حین اجرا / میانی-خرد
	کاستی‌های انگیزشی و منابع انسانی	فرار مغزها؛ ضعف توانمندی‌های بین‌المللی اساتید	در حین اجرا / میانی-خرد
	مقاومت فرهنگی-سازمانی درونی	بین‌المللی‌ستیزی؛ نبود فرهنگ همکاری	در حین اجرا / میانی-خرد
عوامل زمینه‌ای فراگیر	عوامل ژئوپلیتیک و امنیتی‌سازی	ایران‌هراسی؛ نگاه امنیتی به همکاری‌های علمی	تعدیل‌کننده هر دو مضمون
	ضعف تعاملات و شبکه‌های علمی بین‌المللی	مشارکت اندک در پروژه‌های مشترک؛ ارتباط محدود با دانشگاه‌های برتر	تعدیل‌کننده هر دو مضمون
	ضعف زیرساخت‌های فیزیکی و فناوری	کمبود تجهیزات آزمایشگاهی؛ فیلترینگ اینترنت	تعدیل‌کننده هر دو مضمون

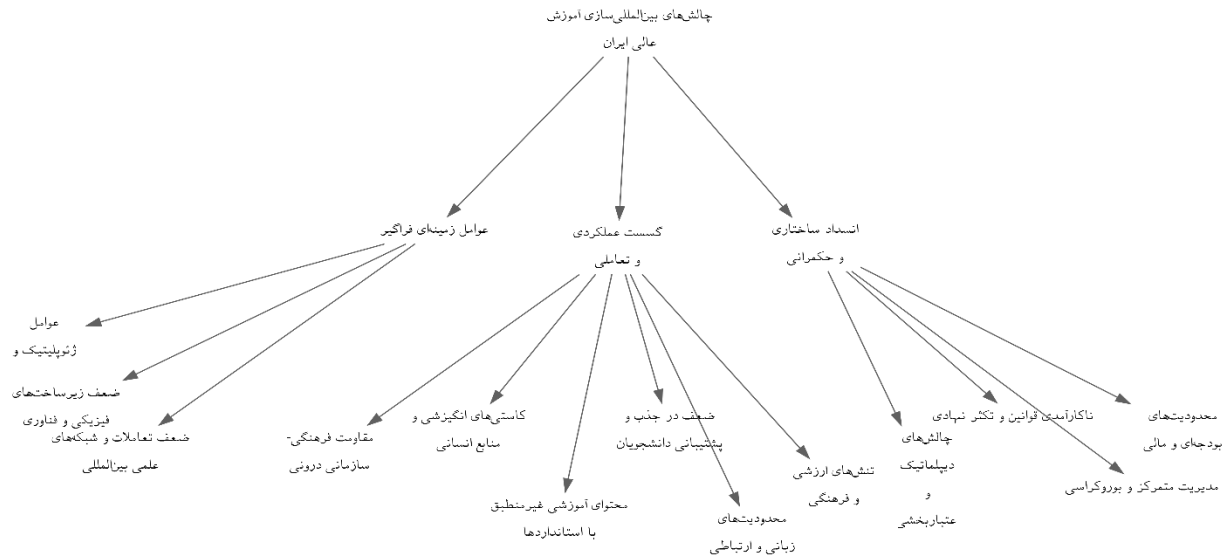

شکل۳. مدل مفهومی سلسله‌مراتبی چالش‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با با هدف ترکیب نظام‌مند و تفسیری ادبیات پژوهشی موجود در زمینه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران، با اتخاذ رویکرد فراترکیب، در پی شناسایی و ارائه‌ی تصویری کلان و یکپارچه از چالش‌های موجود در این مسیر است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که چالش‌های بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی ایران، نه تنها حاکی از ناکارآمدی‌های غالب عملیاتی است، بلکه ریشه در ساختارها و فرایندهای

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

نظام‌مند نیز دارد. دو مضمون فراگیر شناسایی‌شده یعنی؛ انسداد ساختاری و حکمرانی در مواجهه با الزامات جهانی‌شدن و گسست عملکردی و موانع تعاملی در زنجیره ارزش بین‌المللی‌سازی ، نمایش‌دهنده تصویری هستند که در آن سخت‌گیری‌های داخلی با سیالیت جهانی تقاطع یافته و سیستمی پیچیده و تطبیقی را پدید آورده‌اند که در برابر تغییر مقاومت می‌کند. در بعد اول چالش‌ها یعنی انسداد ساختاری و حکمرانی در مواجهه با الزامات جهانی شدن، نتایج پژوهش، نوعی تنش بنیادین میان مدل حکمرانی متمرکز و الزامات رقابت‌پذیری جهانی را برجسته می‌سازد که این امر در ساختار تجلی یافته است. موازی‌کاری تداخلی و مقررات متناقض و قوانین دست و پاگیر بین نهادهای مختلف دولتی به‌گونه‌ای از تفکیک‌گرایی نظارتی و کنترل متمرکز انجامیده که تداوم تصمیم‌گیری را به ایستایی یا کندی ناسازگارگونه در مواجهه با محیط پویای آکادمیک جهانی کشانده و نوآوری نهادی را انکار یا سرکوب می‌کند. از سوی دیگر، نقصان در خودمختاری نهادی در آموزش عالی ایران مشهود است. به عبارت دیگر، دانشگاه‌های ایران فاقد خودمختاری مالی و اداری واقعی هستند و پیامد این امر، فقدان یا ممانعت از واکنش انعطاف‌پذیر به فرصت‌های بین‌المللی همچون بازنگری در ساختار شهریه‌ها برای دانشجویان خارجی، تشکیل شرکای استراتژیک چابک با نهادهای خارجی، یا مدیریت منابع دفاتر بین‌الملل است. از سوی دیگر، آموزش عالی ایران در این بعد، با نوعی ساختار انگیزشی نامتوازن روبروست که در آن معیارهای غالب سنجش و ارتقای اعضای هیئت علمی غالبا بر تولیدات در سطح داخلی تاکید دارد و همچنان کمی‌محور باقی مانده است. در بعد آموزش نیز، نظام موجود انگیزه لازم برای انجام فعالیت‌های کلیدی بین‌المللی‌سازی نظیر انتشار در مجلات بین‌المللی، توسعه برنامه‌های مشترک آموزشی، مشارکت در پژوهش‌های فراملی و تدریس در برنامه‌های درسی جهانی ارائه نمی‌دهد.

در چارچوب رویکردهای چهارگانه دویت و همکاران (۲۰۱۵)، این مضمون به‌طور مستقیم با ناکارآمدی رویکرد فرایندمحور مرتبط است. رویکرد فرایندمحور بر ادغام نظام‌مند بعد بین‌المللی در سیاست‌ها، ساختارها و حکمرانی دانشگاه تاکید دارد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در ایران، این ادغام نه تنها صورت نگرفته است؛ بلکه بین‌المللی‌سازی به‌صورت ابزاری و بیرونی به دانشگاه‌ها تحمیل می‌شود. تمرکز شدید تصمیم‌گیری در نهادهای فرادانشگاهی نظیر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، شوراهای متعدد، و نیز بعضا نهادهای امنیتی، خودمختاری دانشگاه‌ها را در تدوین استراتژی‌های بومی بین‌المللی‌سازی سلب کرده است. این وضعیت با مفهوم قفل‌شدگی نهادی که نایت (۲۰۰۸) به آن اشاره کرده، همخوانی دارد؛ بدین معنا که سیستم‌هایی که در مسیرهای وابسته گرفتار شده‌اند، حتی با آگاهی از ناکارآمدی، قادر به تغییر مسیر نیستند. بر اساس مدل چرخه‌ای نایت (۲۰۰۸) نیز، انسداد ساختاری نشان‌دهنده گسست در مراحل تعهد و برنامه‌ریزی است. اگرچه در سطح راهبری وزارت علوم و برخی دانشگاه‌ها، آگاهی نسبت به ضرورت بین‌المللی‌سازی وجود دارد، اما تعهد واقعی که مستلزم تخصیص منابع کافی، تفویض اختیار و ایجاد ساختارهای حمایتی است، محقق نشده است. در مرحله برنامه‌ریزی نیز، فقدان راهبرد ملی منسجم و شفاف، موازی‌کاری نهادی، و تعارض قوانین، منجر به بروز طرح‌های پراکنده و اغلب موازی شده که فاقد پشتوانه اجرایی و پایداری هستند. این وضعیت باعث می‌شود چرخه بین‌المللی‌سازی در همین مراحل اولیه متوقف شود و به مرحله عملیاتی‌سازی نرسد. در نتیجه انسداد ساختاری و حکمرانی در ایران، نه ناشی از کمبود دانش یا آگاهی، بلکه ریشه در ناسازگاری ساختاری میان الگوی حکمرانی متمرکز–بوروکراتیک و الزامات حکمرانی شبکه‌ای–انعطاف‌پذیر دارد که دویت و همکاران (۲۰۱۵) و نایت (۲۰۰۸) هر دو بر آن تاکید کرده‌اند. تا زمانی که این ناسازگاری ساختاری برطرف نشود، هرگونه تلاش برای بین‌المللی‌سازی، صرفا به شعار یا پروژه‌های نمایشی محدود خواهد ماند.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

در سوی دیگر میدان، گسست عملکردی و موانع تعاملی در زنجیره ارزش بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی ایران وجود دارد. اگرچه سیاست‌های ملی و اساسنامه دانشگاه‌ها از برنامه‌های درسی بین‌المللی‌شده سخن می‌گویند، اما اجرای آن‌ها به‌دلیل فقدان اساتید مسلط به روش‌های پداگوژیک جهانی، به‌روز نبودن یا محلی‌گرایی مطالب درسی، و ظرفیت ناکافی برای ترجمه و بومی‌سازی دانش جهانی برای کاربرد محلی، خدشه‌دار شده است و به نوعی شکاف میان برنامه درسی و واقعیت در عصر جهانی شدن انجامیده است. از سوی دیگر خلا زیرساختی در این زمینه به خوبی مشهود است و ناظر به گسستی واضح در پیش و پس از بین‌المللی‌سازی از جذب و پذیرش گرفته تا خدمات رفاهی، حمایتی، اداری و در سطوح بالاتر فرایندهای ادغام تحصیلی و اجتماعی است که عدم توجه به آن چالش تجربه نامطلوب دانشجویان خارجی را در کنار نرخ ریزش و در نهایت کاهش اعتبار دانشگاه های ایرانی در شاخص های جهانی را به دنبال دارد. در عصر جهانی شدن و تاکیدات بر همکاری های آکادمیک، با وجود پتانسیل مطلوب شناخته‌شده در ایران، چالش های تعاملی همچون تاثیر فراگیر تحریم‌های بین‌المللی (محدودیت تراکنش‌های مالی و تامین تجهیزات)، دسترسی محدود یا پرهزینه به پایگاه‌های داده و ژورنال‌های بین‌المللی، و فقدان مکانیزم‌های تامین مالی اختصاصی و تسهیل‌شده برای پروژه‌های پژوهشی مشترک، تبادل آکادمیک معنادار را به‌شدت با دشواری مواجه ساخته است.

این مضمون به‌طور مستقیم با سه رویکرد دیگر دویت و همکاران (۲۰۱۵) مرتبط است: بدین معنا که در قالب رویکرد فعالیت‌محور؛ ضعف در جذب دانشجویان بین‌المللی، ناکارآمدی برنامه‌های مبادله، و محدودیت‌های همکاری پژوهشی، نشان می‌دهد که فعالیت‌های بین‌المللی به‌صورت پراکنده، بدون پشتیبانی سیستماتیک و بدون هدف روشن اجرا می‌شوند. در رویکرد شایستگی‌محور نیز، محدودیت‌های زبانی اساتید و دانشجویان، ضعف آموزش روش‌های پداگوژیک بین‌المللی، و فقدان مهارت‌های بین‌فرهنگی، نشان‌دهنده عدم سرمایه‌گذاری در توسعه شایستگی‌های بین‌الملل» است و در نهایت، بر اساس رویکرد اخلاق‌محور، مقاومت فرهنگی درونی، تنش‌های ارزشی، و امنیتی‌سازی فضای دانشگاه، حاکی از آن است که بین‌المللی‌شدن هنوز به‌عنوان بخشی از هویت سازمانی دانشگاه‌های ایرانی پذیرفته نشده است. در حالی که بین‌المللی‌سازی موفق، مستلزم همگرایی این سه رویکرد است، اما در ایران، ناهمگونی و گسست میان این رویکردها، منجر به بین‌المللی‌سازی شکل‌گرایانه شده که در آن فعالیت‌ها بدون زیرساخت شایستگی و بدون پشتوانه فرهنگی اجرا می‌شوند. از سوی دیگر، بر اساس مدل نایت (۲۰۰۸) نیز، این مضمون گویای گسست در مراحل عملیاتی‌سازی و بازبینی است. در مرحله عملیاتی‌سازی، برنامه‌های درسی بین‌المللی‌شده، کلاس‌های انگلیسی‌زبان، و سیستم‌های پشتیبانی دانشجویان خارجی، یا اصلا وجود ندارند یا به‌صورت نیمه‌کاره و بدون کیفیت اجرا می‌شوند، در نتیجه حتی اگر قصد بین‌المللی‌سازی وجود داشته باشد، ظرفیت اجرایی برای تحقق آن فراهم نیست. در مرحله بازبینی هم، فقدان سیستم‌های ارزیابی منظم و بازخورد از دانشجویان و شرکای بین‌المللی، باعث می‌شود اشتباهات تکرار شوند و بهبود رخ ندهد. به عبارت دیگر، گسست عملکردی در ایران، نه به دلیل فقدان ابزارهای فنی، بلکه به دلیل عدم یکپارچگی نظام‌مند میان سطوح مختلف بین‌المللی‌سازی است. بر اساس مدل چرخه‌ای نایت (۲۰۰۸)، بین‌المللی‌سازی در ایران به مرحله ادغام نرسیده؛ یعنی فعالیت‌های بین‌المللی افزوده شده‌اند ولی ادغام نشده‌اند. این وضعیت باعث می‌شود بروز هر مانع جزئی مثل مشکلات صدور ویزا، زبان، تاییدات اداری دانشگاه خارجی و ...، کل فرایند را متوقف کند.

یافته‌ها حاکی از آن است که چالش‌ها در سه سطح کلان، میانی و خرد قابل دسته‌بندی هستند، هرچند مرزهای آن‌ها درهم‌تنیده است. سطح کلان (ساختاری–حکمرانی) شامل انسداد نهادی ناشی از مدیریت متمرکز، قوانین متعارض، و فقدان خودمختاری دانشگاهی است. این سطح

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

با یافته‌های فتحی واجارگاه و همکاران(۱۳۹۱) و عارفی و عزیزی (۱۳۹۷) در خصوص ناآمادگی ساختاری هم‌خوانی دارد و نشان‌دهنده «قفل‌شدگی نهادی» است که نایت (۲۰۰۸) آن را مانعی تاریخی برای بین‌المللی‌سازی می‌داند. سطح میانی یعنی سطح عملکردی-نهادی که مشتمل بر ضعف در برنامه‌های درسی بین‌المللی (Yamni doozi Sorkhabi & Teimori, 2015)، کمبود زیرساخت‌های پشتیبانی دانشجویان خارجی، و گسست در زنجیره خدمات (Shirbagi & Khosravi Morad, 2024) است. این سطح مشخصا به چالش کیفیت آموزش عالی در تراز بین‌المللی اشاره دارد که به‌رغم تاکید اسناد بالادستی، به‌دلیل عدم بازنگری محتوایی و ضعف توانش بین‌المللی اساتید محقق نشده است. در سطح خرد یعنی سطوح تعاملی-انسانی نیز انواع موانع زبانی، انگیزشی، و فرهنگی وجود دارد که در تعاملات روزمره دانشگاهی رخ می‌دهد. این یافته‌ها تاییدی بر مطالعه فیروزجائیان و خورسندی طاسکوه (۱۳۹۷) در خصوص عوامل امتناع از بین‌المللی‌سازی در سطح کنشگران است. نکته مهم دیگر که باید مورد توجه قرار گیرد، نوع و سطح روابط بین‌المللی آموزش عالی ایران است. اگرچه این عامل به‌عنوان یک مضمون مستقل از سوی پژوهش‌های پیشین کم‌تر مفهوم‌پردازی شده، اما به‌عنوان یک عامل زمینه‌ای فراگیر در یافته‌ها نمود یافته است. فشار تحریم‌ها، دیپلماسی علمی محدود، و تصویر بین‌الملل (ایران‌هراسی) ، چالش‌های ساختاری و عملکردی داخلی را تشدید کرده است. این امر نشان‌دهنده آن است که آینده بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران، صرفا تابعی از اصلاحات داخلی نیست، بلکه به تحول در روابط بین‌المللی و دیپلماسی علمی نیز پیوند خورده است.

افزون بر موانع داخلی، تحلیل چالش‌های اقتصادی و زیرساختی در آموزش عالی ایران نیازمند درک تنش میان جهانی‌شدن و بین‌المللی‌سازی است. جهانی‌شدن به‌عنوان فرایندی کلان، برون‌زا و ساختاری، فشارهای اقتصادی، فناورانه و سیاسی را بر نظام‌های آموزش عالی اعمال می‌کند (Knight & Altbach, 2007). در مقابل، بین‌المللی‌سازی به‌عنوان واکنش آگاهانه و راهبردی دانشگاه‌ها و دولت‌ها به این فشارها تعریف می‌شود (Knight, 2008). بنابراین، چالش‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران نه تنها ناشی از محدودیت‌های داخلی، بلکه از نحوه پاسخ‌دهی به فشارهای جهانی‌شدن نئولیبرالی نیز هست. همان‌گونه که لین و اونز[1] (۲۰۱۴) استدلال می‌کنند، جهانی‌شدن نئولیبرالی با تحمیل مدل‌های هزینه‌بر بین‌المللی‌سازی (مانند استانداردهای رتبه‌بندی‌های جهانی، زیرساخت‌های فناورانه پیشرفته، برنامه‌های مشترک گران‌قیمت، کشورهای در حال توسعه را برای رقابت در اقتصاد دانش‌بنیان جهانی در موضع ضعف ساختاری و حاشیه‌نشینی قرار می‌دهد. این فشار ساختاری، به‌ویژه در کشورهایی با منابع محدود مانند ایران، انتخاب‌های سیاستی را محدود می‌کند و دولت‌ها و دانشگاه‌ها را به سمت پاسخ‌های کوتاه‌مدت و فرصت‌طلبانه سوق می‌دهد. در بستر ایران، این فشار ساختاری به نگاه ابزاری و درآمدمحور به بین‌المللی‌سازی منجر شده است. به‌جای درک بین‌المللی‌سازی به‌مثابه فرایندی راهبردی، یکپارچه و مبتنی بر ارتقای کیفیت آکادمیک(De Wit et al, 2015)، رویکرد غالب در ایران تقلیل‌گرایانه بوده و محدود به جذب دانشجوی خارجی به‌عنوان منبع درآمد شده است، بدون آنکه بودجه و زیرساخت لازم برای ارتقای کیفیت خدمات رفاهی، آموزشی و فرهنگ‌سازی سازمانی تخصیص یابد. این امر دقیقا همان تله بازارگرایی است که کیس و دویتا[2] (۲۰۲۳) نسبت به آن هشدار دادند: وقتی دانشگاه‌ها بین‌المللی‌سازی را تنها به‌عنوان ابزار سودآوری تجاری تعریف کنند و نه به‌مثابه سرمایه‌گذاری اجتماعی و علمی در خدمت رسالت‌های آکادمیک، نتیجه نهایی شکست در تحقق اهداف آکادمیک، رفاهی و فرهنگی خواهد بود. بنابراین، چالش‌های اقتصادی و زیرساختی آموزش عالی ایران در قلمرو بین‌المللی‌سازی را نمی‌توان تنها به ضعف منابع داخلی تقلیل داد. بلکه باید آن را در چارچوب تنش میان فشارهای ساختاری جهانی‌شدن و انتخاب‌های سیاستی داخلی تحلیل کرد. در این تنش، عاملیت

[1] . Lane & Owens
[2] . Case & De Vita

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

دانشگاه‌ها و دولت در شکل‌دهی به نوع پاسخ به جهانی‌شدن حیاتی است. آموزش عالی ایران می‌تواند با انتخاب آگاهانه رویکردهای جایگزین بین‌المللی‌سازی که مبتنی بر همکاری جنوب–جنوب، دیپلماسی علمی منطقه‌ای، و توسعه ظرفیت‌های داخلی هستند (در مقابل تقلید صرف از الگوهای غربی)، فشارهای جهانی‌شدن نئولیبرالی را به‌شکل متفاوتی مدیریت کند(Stein et al, 2016). این امر مستلزم گذر از رویکرد فعالیت‌محور و فرصت‌طلبانه به رویکرد فرایندمحور و راهبردی در بین‌المللی‌سازی است.

ترکیب‌بندی یافته‌های پژوهش، با دیدگاه نظری غالب هم‌سوست که بین‌المللی‌سازی را فرایندی خطی نمی‌داند(Knight, 2008)، بلکه آن را سیستمی پیچیده و تطبیقی می‌بیند. تعامل میان موانع ساختاری و گسست‌های عملکردی، چرخه‌ای مولد از فرسودگی را بنا می نهد که حل آن، نه تنها نیازمند بازنگری های فنی، بلکه گذاری بنیادین در فلسفه حکمرانی و فرهنگ عملیاتی آموزش عالی ایران است. به عبارت دیگر، آموزش عالی ایران در زمینه بین‌المللی‌سازی با نوعی درهم تنیدگی ساختار غیرمنعطف و تقاطع‌مندی عملکردی انحصاری روبروست. ساختار غیرمنعطفی که عمدتا منتج از مدل حکمرانی متمرکز، تعارضات نظارتی و ساختارهای انگیزشی ناقص است که ثبات و کنترل داخلی را بر تعامل فعال جهانی و رقابت‌پذیری ترجیح می‌دهد. فقدان مدل‌های یکپارچه تحویل خدمات، سرمایه‌گذاری ناکافی در توانمندسازی نیروی انسانی و فنی، و ضعیف بودن زیرساخت‌های میانی تسهیل‌کننده انتقال دانش و تحرک نیز به تقاطع‌مندی عملکردی انحصاری ختم می‌شود. برای غلبه بر این چالش‌ها و بهبود بین‌المللی‌سازی آموزش عالی ایران؛ اصلاحات حکمرانی و سیاستی در آموزش عالی، تجدید انطباق انگیزشی، توانمندسازی نظام‌مند و توسعه مدل‌های خدماتی یکپارچه لازم و ضروری است. به دیگر سخن، موفقیت در بین‌المللی‌سازی، از طریق اقدامات جزیره‌ای و منشعب حاصل نخواهد شد. تحقق این امر، مستلزم تحولی همه‌جانبه و نظام‌مند است که هم‌زمان با رفع ساختارهای غیرمنعطف بالا به پایین و فرایندهای افقی تقاطعی کنونی ، به تعامل موثر و پایدار ایران با جامعه جهانی آموزش عالی کمک کند.

برای برون‌رفت از این انجماد نهادی، پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران به جای رویکردهای کنترل‌گر، مدل حکمرانی شبکه‌ای و غیرمتمرکز را اتخاذ نموده و با تفویض اختیارات ویژه به هیئت‌امنای دانشگاه‌ها به‌ویژه در حوزه جذب منابع، عقد قراردادهای بین‌المللی و تبادلات آکادمیک، خودمختاری نهادی آن‌ها را تقویت کنند با این حال، اثبات اثربخشی این راهکار نیازمند مطالعه سیاستی جداگانه است. همچنین، توسعه سازوکارهای تهاتر علمی نظیر تبادل خدمات و ظرفیت‌ها به جای تبادلات صرفا مالی با هدف جبران محدودیت‌های بودجه‌ای امری حیاتی است. در نهایت، باید اذعان داشت که پژوهش حاضر، با محدودیت‌هایی نیز مواجه بوده است؛ از جمله تکیه بر تحلیل ۱۶ سند منتخب به زبان فارسی و محدودیت در پوشش فراگیر پایگاه‌های استنادی بین‌المللی که ممکن است باعث نادیده گرفته شدن برخی ابعاد پنهان مسئله شده باشد. لذا، پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی، شبکه مضامین مستخرج از این مطالعه کیفی، از طریق مدل‌سازی‌های کمی نظیر مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) در جامعه آماری مدیران آموزش عالی مورد آزمون و اعتبارسنجی قرار گیرد.

Amir Akbari Sarcheghaei http://orcid.org/0009-0002-4322-551X

Resources

Arefi, M, & Azizi, A. (2018). Feasibility study of the internationalization of public universities in Tehran (case study Shahid Beheshti university & Tehran university), *Journal Strategic Studies of Public Policy*, 8(26), 41-63. [In Persian]

Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3-4), 290-305.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]

[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

Asghari, F. (2021). International Student Mobility Program (ISMP) Analysis of International Students' Challenges in Iran. *Iranian Higher Education*, 13(2), 30-1. [In Persian]

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative in research psychology*, 3(2), 77-101

Crișan-Mitra, C. & Borza, A. (2015). Internationalization in higher education, in International conference risk in contemporary economy, Galaţi, Romania, April, 2015, pp. 187–191.

De Vita, G. & Case, P. (2003). Rethinking the internationalisation agenda in UK higher education, *Journal of Further and Higher Education* .27(4), 383–398.

De Wit, H., Hunter, F., Howard, L., & Egron-Polak, E. (2015). Internationalisation of higher education. European Parliament, Directorate-General for Internal Policies, Policy Department B: Structural and Cohesion Policies, Culture and Education.

Egron-Polak, E. & Hudson, R. (2014). Internationalization of higher education: Growing expectations, essential values, IAU Fourth Global Survey Report, International Association of Universities, Paris.

Fathi Vajargah, K, Arefi, M, & Zamani Manesh, H. (2013). Investigating International Higher Education Challenges at Shahid Beheshti University, *Biannual Journal of Educational Research and Learning*, 20(3), 35-48. [In Persian]

Fathi Vajargah, K; Ebrahimzadeh, E., Farajollahi, M, & Khashnoodifar, M. (2012). Internationalization of Curriculum in Iranian Higher Education System: Challenges and Strategies, *Education Journal*, Shahid Chamran University of Ahvaz, 19(2), 45-66. [In Persian]

Fazli Yazd, H, Zamani, A, & Pouratashi, M. (2019). Acceptance International Students to the Iranian Higher Education System and the Challenges Ahead, *Rahyaft*, 29(2), 90-77. [In Persian]

Firuzjaeian, T.; & Khorsandi Taskoh, A. (2018). Identifying and Analyzing the Reasons for Internationalization of Specialty Universities Refocusing on the Internationalization Strategy at Home, *Scientific Management System Journal*, (13), 46-75. [In Persian]

Haji Abbasi, H, & Ehsan, P. (2023). Challenges and Solutions for Attracting International Students in Iran, Islamic Consultative Assembly Research Center, Office of Education and Culture Studies. [In Persian]

Hajiabbasi, H. (2022). Challenges of International Student Recruitment Agencies in Iran, *Science and Technology Policy letter*, 12(4), 15-20. [In Persian]

Khosravi Morad, L., & Shirbagi, N. (2024). Identifying the Barriers to the Internationalization of Iran's Higher Education System: Recommendations for Developing Countries, *Iranian Journal of Comparative Education*, 8(1), 3430-3449[In Persian]

Knight, P. (2008). Higher education in Turmoil. The changing world of internationalization. Rotterdam, the Neetherlands: *Sense publishers*.

Mehravar Giglou, Sh, Khorsandi Tasoukoo, A, Gheiasi Nadoshan, S, & Abbaspour, A. (2020). Identifying the causes of refusal of international research cooperation in the country's higher education system, *Journal of Teaching in Marine Sciences, 7(3), 23-1.* [In Persian]

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded sourcebook (2nd Ed.). Sage.

Mohseni, H. S, Arasteh, H. R, Ghorchian, N. GH, & Jafari, P. (2013). SWOT analysis of International Scientific Cooperation programs in higher education in Iran, *Quarterly Journal of Educational Leadership & Administration*, 7(2), 107-129. [In Persian]

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]

[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

Monshagar, M, Fathi Vajargah, K, & Hamidifar, F. (2021). Pathology of Curriculum Internationalization in Universities and Higher Education Institutions Located in Free Zones, *Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 10(19), 1-23. [In Persian]

Mousavi Amiri, S. T., Noebrahim, A., Arasteh, H.-R., & Abdollahi, B. (2020). Exploring the Consequences of Internationalization within and beyond Selected Public Universities in the Country. *Innovation and Entrepreneurship*, 9(17), 85-103. [In Persian]

Owens, T.L. & Lane, J.E., (2014). Cross-border higher education: Global and local tensions within competition and economic development', New Directions for Higher Education 168, 69–82.

Parvin, E, Gheiasi Nadoshan, S, Khorsandi Tasoukoo, A, & Salehi, Z. (2021). Identifying Barriers of International Students' Admission in Iranian Public Universities, *Journal of Research IN Medical Education*, 13(1), 34-25. [In Persian]

Rahbari, H, Pour-Sadegh, N, & Yazdani, H. (2020). Identify the factors affecting job embeddedness with meta-synthesis approach, *Educational Measurement*, 10(40), 171-197. [In Persian]

Rahimi, B & Dehghani, M. (2020). Explore the Nature of the Elements of the Community-based Curriculum Pattern on the Higher Education System Based on Meta-Synthesis Approach, *Journal of Higher Education Curriculum Stufies*, 11(21), 163-200. [In Persian]

Saidi, S, & Falahati, L. (2020). Gender analysis of Afghan students' challenges in the Iranian higher education, *Journal of Social Problems of Iran*, 11(2), 153-176. [In Persian]

Salimi, GH, Marzoughi, R, & Bazi, H. (2022). Challenges and Consequences of Internationalizing Curricula in Higher Education from the Perspective of Students (Case Study: Graduate Students of Shiraz University), *Higher Education Letter*, 15(59), 7-30. [In Persian]

Salimi, J, Azizi, N, & Alimohammadi, B. (2015). Investigating Barriers and Solutions for Internationalization of Technical and Engineering Higher Education Programs, *Journal of Studies and Educational Planning*, 4(7), 56-81. [In Persian]

Salimi, J, Ghasemi, M, & Abdi, A. (2019). Emerging Challenges of Iranian Higher Education and Presentation of a Conceptual Model: A Grounded Theory Study, *Management and Planning in Educational Systems*, 12(2), 128-155. [In Persian]

Sani'e Ejlal, M. (2020). Challenges of Internationalization of Research Institutes in Iran: An Examination of the Experience of Selected Engineering, Basic Sciences, and Humanities Institutes, Ministry of Science, Research and Technology, Center for Research on Science Policy. [In Persian]

Soltani, S, Shakeri, M & Sabokro, M. (2020). Examining International Students' Challenges at Yazd University based on Grounded Theory Research, *Iranian Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences, 13(4), 295-305*. [In Persian]

Stein, S., Andreotti, V., & Suša, R. (2016). Beyond 2015, within the modern/colonial global imaginary? Global development and higher education. Critical Studies in Education, 57(3), 281-301.

Stige, H, S., Andersen, Ch, A., Halvorsen, E, J., Halvorsen, s, M., Binder, P., Makestad, E., and Albaek, U. (2022). Possible paths to increase detection of child sexual abuse in child and adolescent psychiatry: a meta-synthesis of survivors and health professional's experiences of addressing child sexual abuse. *International journal of qualitative studies on health and well-being, 17(1), 1-27*

Tokali Yaraki, R, Arefi, M, Jafari, E, & Khademi Kaleh Lou, M. (2024). Investigating Students' participation in Iran's Higher Education (Metasynthesis), *Higher Education letter, 14(56), 19-22*. [In Persian]

UNESCO Institute for Statistics. (2020). Global spending on R&D. Retrieved April 10, 2020, from http://uis.unesco.org/apps/visualisations/research-and-development-spending/

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]

[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

Yamni doozi Sorkhabi, M.; Teimori, M. (2015). The study (education, safety, economic and social - cultural) status of international students, *Quarterly of Iranian Higher Education Association, 7(2), 71-112.* [In Persian]

Zolfaghari, A., Sabran, M.S. & Zolfaghari, A., (2009). 'Internationalization of higher education: Challenges, strategies, policies and programs', US-China Education Review 6(5), 1–9.

پیوست ۱: فهرست تفصیلی مضامین پایه به تفکیک مضامین سازمان‌دهنده.

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه و منابع مورد استناد
انسداد ساختاری و حکمرانی در مواجهه با الزامات جهانی شدن	محدودیت‌های ساختاری بودجه‌ای در تامین مالی بین‌المللی‌سازی	کمبود بودجه دانشگاه ها/ نبود ردیف بودجه مشخص و سایر منابع مالی/ عدم توانایی دانشگاه ها در تامین هزینه های تبادل استاد و دانشجو / مشکلات مالی/ کمبود بودجه دانشگاه ها در راستای بین المللی شدن/ تحریم ها علیه ایران/ نبود فرهنگ وقف در آموزش عالی
	تاخیر در بروزرسانی تکنولوژیکی و تجهیزاتی ناشی از کمبود اعتبارات سخت‌افزاری	کمبود اعتبار برای تجهیز دانشگاه ها به فناوری های نوین/ وجود محدودیت در تامین امکانات لازم برای آزمایشگاه ها در رشته های فنی/ کمبود اعتبار برای تجهیز دانشگاه ها به فناوری های جدید
	ضعف در دیپلماسی علمی و سازوکارهای توسعه و ترویج بین‌المللی سازی	ضعف در ایجاد فضای اجتماعی و فرهنگی جذاب و برانگیزاننده/ برگزار نشدن سخنرانی های بین المللی به منظور رشد و توسعه دانشجویان به عنوان شهروندان جهانی و تاکید بر چشم اندازهای بین المللی/ برگزار نشدن نمایشگاه در دانشکده برای معرفی و بررسی سایر فرهنگ ها/ معرفی نکردن و تبلیغات نامناسب برای دانشگاه های کشور/ معرفی نکردن توانمندی های علمی دانشگاه به سایر کشورها/ عدم طراحی سایت های دانشگاهی به چند زبان زنده دنیا/ آشنایی کم اساتید با زبان و فرهنگ/ ضعف اطلاع رسانی/ عدم آشنایی کافی مردم با زبان و فرهنگ سایر ملل
	مقاومت ساختاری و ایدئولوژیک در برابر پذیرش و اجرای ابتکارات نوین بین‌المللی	داشتن دیدگاه های بدبینانه نسبت به گسترش آموزش عالی/ بسته بودن درب های آموزش عالی برای اجرایی کردن طرح های جدید/ بسته بودن درهای آموزش عالی به سوی ایده ها و افکار جدید بین المللی/ بین المللی ستیزی
	ساختار مدیریتی متمرکز و بوروکراتیک	ندادن اختیارات لازم به گروه های آموزشی در زمینه تبادلات دانشجویی با سایر کشورها/ عدم توجه گروه آموزشی در ایجاد زمینه فرهنگی مناسب برای بین المللی کردن دانشگاه ها/ عدم اعطای استقلال به دانشگاه ها برای جذب دانشجویان خارجی/ کاهش رسمیت دانشگاه در جذب دانشجویان/ اختیارات کم اعضای هیئت علمی در جذب دانشجویان/ نظام آموزش عالی متمرکز/ بوروکراسی پیچیده در وزارت علوم برای همکاری های بین المللی/ مسائل بوروکراتیک/ بوروکراسی پیچیده/ وجود بوروکراسی در انجام فعالیت های بین المللی
	فقدان تعهد استراتژیک و نقصان ریشه ای در فرهنگ سازمانی و رفتاری دانشگاهی نسبت به جهانی شدن	عدم تلقی بین المللی سازی آموزش عالی به مثابه تعهد ملی و ضرورت فرهنگ سازی مناسب/ عدم فرهنگ سازی همکاری علمی بین المللی در دانشگاه/ نبود فرهنگ همکاری در بین اساتید و دانشجویان/ برخورد نامناسب با دانشجویان خارجی در محیط دانشگاه/ عدم تمایل بعضی از دانشگاه ها به جذب دانشجو از برخی کشورها به دلیل پیش زمینه ها
	عدم کفایت دارایی‌های فیزیکی، زیرساخت‌های تکنولوژیک و امکانات پشتیبانی در راستای انطباق با	کمبود آزمایشگاه های به روز در دانشگاه ها/ کمبود امکانات سخت افزاری در عرصه فناوری های جدید/ کمبود تجهیزات و دانش فنی برای بین المللی شدن دانشگاه ها/ نبود امکانات سخت افزاری مناسب در عرصه اینترنت و فناوری/ کمبود امکانات آزمایشگاهی برای انجام کارهای بین المللی/

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

	استانداردهای بین‌المللی	عدم وجود زیرساخت های فیزیکی در حد استانداردهای بین المللی در دانشگاه ها/کمبود خوابگاه دانشجویی مجهز به استانداردهای بین المللی/ قدیمی بودن دانشکده ها و ساختمان های پردیس ها/ عدم تجهیز ساختمان ها به تکنولوژی های روز/ عدم زیرساخت های مناسب بین المللی در مناطق آزاد/ کمبود امکانات رفاهی، خدماتی و اداری
	ضعف در توسعه و بهره‌برداری از زیرساخت‌ها و ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات	دسترسی محدود به وب سایت های علمی و بانک های اطلاعاتی تخصصی/ مورد توجه قرار ندادن فناوری اطلاعات و ارتباطات در هرگونه نوآوری آموزشی/ پایین بودن سرعت، پهنای باند و فیلترینگ/ عدم دسترسی آسان به منابع علمی در ایران/ ضعف تجهیزات بر خط و انلاین در حوزه فناوری اطلاعات/ ضعف فناوری و تکنولوژی/ کمبود و استفاده نکردن موثر از فناوری های جدید مانند پست الکترونیکی/ توجه نامناسب به استفاده از شیکه های الکترونیکی نظیر گروه های چت با دانشجویان و استادان سایر کشورها/ توجه نامناسب به استفاده از فناوری های جدید نظیر پست الکترونیکی و وب سایت/ توجه نامناسب به استفاده از سالن های مباحثه اینترنتی به صورت آنلاین/ عدم آشنایی با سیستم های فناوری دانشگاه/ کمبود امکانات نرم افزاری در عرصه فناوری های جدید
	شکاف میان حکمرانی راهبردی و ساختار فرایندی متمرکز	ساختار سازمانی نامناسب برای ارتباطات و همکاری های بین المللی/ ساختار نامناسب دانشگاهی و عدم استقلال پردیس ها/ فقدان برنامه جامع و عملیاتی برای همکاری های علمی بین المللی در سطح ملی/ آماده نبودن ساختار اداری و فرایندی دانشگاه ها/ نبود ساختار آماده برای پذیرش بین المللی شدن/ عدم هماهنگی بین وزارتخانه های علوم، امور خارجه، اطلاعات و بهداشت و درمان و محدودیت های گرفتن مجوز/ نبود انگیزه بخشی به کارکنان/ نهادینه نشدن بین المللی شدن در ساختار دانشگاه ها
	محدودیت‌های قانونی و ساختار نظارتی غیرانعطاف‌پذیر در تسهیل تعاملات علمی بین‌المللی	عدم شفافیت و انعطاف پذیری قوانین جاری در زمینه همکاری های بین المللی/ محدودیت قانونی در جذب اساتید بین المللی/ تسهیل کننده نبودن قوانین و مقررات ملی شفاف برای همکاری های علمی بین المللی/ نبود سیاست ها و قوانین مناسب/ عدم وجود قوانین حمایتی از فعالیت های بین المللی/ وجود قوانین دست و پاگیر برای تبادل استاد و دانشجو
	تکثر نهادی و عدم انسجام در سیاست‌گذاری کلان	نداشتن راهبردها و اهداف جامع در زمینه گسترش آموزش عالی بین المللی/ سیاست های کلان آموزش عالی/ ساختار و روابط سیاسی ساختار و روابط سیاسی/ نبودن وحدت رویه و هماهنگی در پیشبرد برنامه های بین المللی شدن در موسسات آموزش عالی/ قدیمی بودن آیین نامه های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری/ تعدد نهادهای تصمیم گیر برای آموزش عالی/ تعدد اسناد بالادستی در زمینه آموزش عالی/ تعدد نهادهای تصمیم گیر برای همکاری های بین المللی/ نبود آیین نامه جامع و منسجم/ تعدد مراجع تصمیم گیرنده/ نبود برنامه ای برای ایجاد فهم مشترک بین مدیران، سیاستگذاران و... / انعکاس نیافتن رویکرد بین المللی در اسناد، چشم انداز، ماموریت و برنامه های کلان موسسات
	چالش‌های بوروکراسی دیپلماتیک	مشکلات صدور ویزا و روادید/ صدور ویزا/ نداشتن کانال های دیپلماتیک و افراد رابط/ رویه های کند پذیرش و صدور روادید
	کمبود تخصص و حاکمیت ساختارهای فردمحور بر فرایندهای سازمانی	استفاده از مدیران کم تجربه و ضعیف در بدنه وزارت علوم/ حاکمیت فرد به جای فرایند/ نبود کنشگران کافی/ حرفه ای نبودن کارکنان/ کمبود کارکنان متخصص و آشنا به امور بین الملل/ ضعف آگاهی مدیران دانشگاه ها از ظرفیت های موجود علمی
	بحران اعتباربخشی و فقدان استانداردهای بومی در زمینه	عدم وجود شاخص های بومی بین المللی در آموزش عالی/ عدم تفکیک شاخص های سنجش و ارزیابی بین المللی شدن/ جایگاه پایین مدارک و برنامه های دانشگاهی ایران/ عدم جذب اساتید بر

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

	بین المللی سازی	اساس شاخص های بین المللی/ تخصیص دانشجویان بین المللی به دانشگاه های فاقد صلاحیت های لازم/ وضعیت نامناسب دانشگاه های ایران در شاخص های بین المللی شدن/ محوریت دانشگاه ها و موسسات آموزشی در تعیین شاخص ها/ رتبه جهانی دانشگاه/ شهرت دانشگاه ها/ معروفیت دانشگاه/ نبود معیار مشخص در ارزیابی متقاضیان/ فقدان استانداردهای علمی اولیه به لحاظ فرایند و روش در آموزش عالی ایران/ جایگاه نامناسب دانشگاه های ایران در رتبه بندی های جهانی/ اعتبار کم مدارک تحصیلی دانشگاه های ایران در سایر کشورها/ مشهور نبودن اساتید دانشگاه های کشور در سطح منطقه و بین المللی/ ارزیابی نشدن موسسات جذب و دانشگاه ها
گسست عملکردی و موانع تعاملی در زنجیره ارزش بین‌المللی‌سازی	تنش میان پارادایم‌های ارزشی بومی (مذهبی/اجتماعی) و الزامات پذیرش جهانی در آموزش عالی	تعارض بین المللی سازی با منافع مذهبی/ مشکلات ناشی از تقابل ارزش های مذهبی(حجاب، نماز، شرب مسکرات و...) / مسلمان بودن و محدودیت های برخاسته از آن و عدم تمایل خارجی ها برای آمدن/ عدم تامین شرایط مساعد برای سایر ادیان/ نبود آزادی های اجتماعی/ احساس بی عدالتی و تبعیض
	چالش‌های بوم‌شناختی و موانع بین فرهنگی در مسیر ادغام و پذیرش بین‌المللی	ارتباطات فرهنگی و اجتماعی ضعیف با کشورهای همسایه/ انعطاف ناپذیری در مواجهه با فرهنگ های دیگر/ عدم فرهنگ سازی لازم برای پذیرش دانشجویان خارجی/ ارتباط میان فرهنگی ضعیف در جامعه/ عدم تحمل خرده فرهنگ های دیگر در جامعه/ باز نبودن فرهنگ جامعه به پذیرش محققان بین المللی/ انعطاف پذیر نبودن فرهنگ جامعه/ بدبین بودن به خارجی ها/ برخورد نامناسب با دانشجویان و محققان در جامعه و گران حساب کردن/ ایجاد سوءتفاهم های فرهنگی/ عدم ارتباط موثر کارکنان و اساتید با دانشجویان خارجی/ بی توجهی به نیازهای فرهنگی دانشجو/ نپذیرفتن تفاوت های مذهبی و فرهنگی/ الزام پوشش/ ادغام نشدن اجتماعی دانشجویان با جامعه/ نبود تعامل مناسب میان دانشجویان و استادان/ موضوعات وابسته به فرهنگ و تمدن/ نبود زیرساخت های فرهنگی در جامعه
	چالش‌های محیطی، معیشتی و حمایتی بر تعاملات بین‌المللی و ماندگاری سرمایه‌های انسانی.	گران بودن هزینه زندگی و تحصیل در مناطق آزاد/ عدم وجود منابع مالی و فرصت های شغلی/ هزینه بالای زندگی در خارج از کشور/ مشکلات مربوط به نوسانات قیمت ارز در کشور / فقدان امکانات مبادلات ارزی/ مشکلات زندگی معیشتی دانشجویان خارجی/ قوانین اقامت و کار/ عدم اجازه به محققان و دانشجویان بین المللی برای داشتن مزایایی اجتماعی از قبیل شغل، گواهینامه و.../ خدمات حمایتی پایین به دانشجویان خارجی، نظیر اسکان، مشاوره تحصیلی و.../ مشکلات رفاهی و خدماتی/ قانون تبدیل وضعیت اقامتی مهاجران/ هزینه رفت و آمد و اجاره مسکن و شهریه دانشجو/ نوسانات نرخ ارز/ هزینه رفت و آمد و اجاره مسکن و شهریه دانشجو/ممنوعیت اشتغال دانش آموختگان/ امنیت کم
	فرسایش ظرفیت تعاملات علمی بین‌المللی ناشی از ناکارآمدی در تخصیص منابع حمایتی	کمبود اعتبارها به منظور اعطای بورس به دانشجویان خارجی/ کمبود اعتبار علمی(گرنت)اساتید برای شرکت در همایش های خارجی/ عدم حمایت کافی از سفرهای علمی خارجی اعضای هیئت علمی/ نبود مشوق و انگیزه های مالی برای انجام کارهای بین المللی/ عدم حمایت مالی کافی از فرصت های مطالعاتی دانشجویان دکتری/ کمبود اعتبارهای علمی استادان برای شرکت در همایش های خارجی
	ضعف موتور پژوهشی و تولید دانش بومی بین‌المللی ناشی از کمبود سرمایه، عدم ریسک‌پذیری و تمرکز بر ابعاد آموزشی	بین المللی نشدن پژوهش های دانشگاهی/ برنامه های ضعیف پژوهشی/ ضعف دانشجویان در جستجوی منابع/ تمرکز روی بعد آموزش و کم توجهی روی بعد پژوهش/ فقدان ریسک پذیری پژوهشگران ایرانی برای انجام پژوهش های مشترک بین المللی/ به روز نبودن پژوهش ها در عرصه بین الملل/ سرقت علمی در برخی پژوهش ها/ نبود نظریه پردازی علمی/ توجه محدود به کیفیت تولیدات علمی/ فقدان اعتبارات پژوهشی لازم در حوزه بین المللی کردن آموزش عالی

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

	فرسایش کیفیت و روش‌شناسی آموزش عالی ناشی از محدودیت‌های زبانی، عقب‌ماندگی تکنولوژیک در تدریس و کاستی در توانمندی‌های بین‌المللی اساتید	بین المللی نبودن آموزش در دانشگاه ها/ عدم ارائه بخشی از برنامه های آموزشی به زبان انگلیسی/ کاربرد محدود فناوری های نوین در آموزش و تدریس دانشگاهی/ برنامه های ضعیف آموزشی/ ضرورت تدریس به زبان فارسی در دانشگاه ها/ نبود آموزش مشارکتی با سایر کشورها/ نبود آموزش به صورت آنلاین/ نبود آموزش از راه دور/ برگزار نشدن سمینارهای الکترونیکی/ تدریس برنامه درسی ضعیف و منسوخ شده/ نبود نظام آموزشی پژوهش محور/ کم توجهی به استفاده از روش های متنوع و ترکیبی جدید در تدریس/ عدم تسلط اساتید به تدریس بین المللی و باکیفیت/ عدم توجه به ارائه محتوا به صورت آنلاین/ برنامه های آموزشی محدود و کم کیفیت/ کم توجهی به ارائه محتوا به صورت آنلاین/ ضعف توانمندی علمی/ تکنیکی و به روز نبودن اساتید/ تدریس دروس خارج از تخصص اعضای عیئت علمی/ دعوت نکردن از استادان و متخصصان خارجی و حضور آن ها در دانشگاه ها برای ارائه آموزش های کوتاه مدت و بلندمدت به دانشجویان داخلی
	انزوای علمی و محدودیت تعاملات دانشگاهی بین‌المللی ناشی از عوامل ژئوپلیتیک، تحریم‌ها و بی‌ثباتی سیاسی	عدم همکاری بسیاری از دانشگاه های معتبر به دلیل مسائل سیاسی با دانشگاه های کشور/ عدم اجازه ایرانی ها برای تحصیل در برخی رشته ها/ برخورد نژادپرستانه با محققان ایرانی در بعضی کشورها به دلیل مسائل سیاسی/ تحریم های سیاسی و علمی علیه ایران/ عدم ثبات سیاسی/ مدیریت ضعیف و سیاسی/ قطع شدن ارتباط با دانشگاه های طراز اول جهان بعد از انقلاب
	مشارکت اندک و محدودیت‌های تعامل مستمر اعضای هیئت علمی و دانشجویان در شبکه‌ها، مجامع و پروژه‌های علمی بین‌المللی	روابط و تعاملات علمی با کشورهای محدود/ عضویت تعداد محدودی از استادان در مجامع و انجمن های بین المللی/ مشارکت محدود اعضای هیئت علمی در طرح های تحقیقاتی بین المللی/ نداشتن ارتباطات مستمر با دانشگاه های برتر جهان/ برگزاری محدود نشست ها و همایش های بین المللی/ عدم ارتباط مستمر و اثرپذیر با موسسه های آموزش عالی برتر جهان/ مشارکت اندک دانشجویان و محققان در مجامع خارجی/ همکاری های بین المللی محدود/ حضور نداشتن دانشجویان ایرانی در دانشگاه های خارج از کشور برای گذراندن دوره های کوتاه کارآموزی/ شرکت نداشتن دانشجویان در پروژه های تحقیقاتی بین المللی/ عضو نبودن دانشجویان در مجامع و انجمن های بین المللی/ مشارکت نداشتن استادان و دانشجویان در انجمن ها،پروژه ها و دوره های آموزشی/ عدم ارتباط با مجامع بین المللی/ عدم شرکت در کنفرانس ها و همایش های بین المللی/ تعداد کم جابجایی دانشجویان و اعضای هیئت علمی/ در دسترس نبودن فرصت های لازم برای استادان/ تعداد کم پروژه های بین المللی و همکاران بین المللی/ نبود پروژه های مشترک بین المللی
	چالش ادراک جهانی و فراروایت‌های منفی بین‌المللی نسبت به ایران	وجود تصویر منفی نسبت به ایران/ ایران هراسی/ تصویر منفی نسبت به ایران به دلیل تبلیغات منفی در خارج از کشور علیه ایران/ ایران هراسی و ذهنیت منفی نسبت به ایران
	غلبه دیدگاه امنیتی و ملاحظات حاکمیتی بر تسهیل و توسعه تعاملات علمی فراملی	هراس از به خطر افتادن امنیت ملی با همکاری های بین المللی/ داشتن نگاه امنیتی به همکاری های علمی بین المللی/ مصوبه شورای عالی امنیت ملی برای ممنوعیت همکاری رسمی با سه کشور آمریکا، کانادا و انگلیس/ عدم تسهیل ورود دانشمندان و استادان برجسته خارجی به کشور/ بیگانه هراسی در بخشی از ایرانی ها/ عدم اعتماد بخشی از حاکمیت به تولیدات علمی فراملی
	محدودیت‌های زبانی و ناکارآمدی زیرساخت آموزش زبان‌های بین‌المللی	مشکلات ارتباطی دانشجویان خارجی و دشواری درک مطالب درسی/ عدم آشنایی با هنجارهای ارتباطی زبانی و فرهنگی/ کندی خطوط ارتباطی/ چالش زبان در ارائه کلاسی/ عدم تسلط دانشجویان و اساتید به زبان های بین المللی/ ضعف زبان/ به رسمیت نشناختن زبان های بین المللی در نظام آموزش عالی/ برگزاری کلاس ها به زبان فارسی/ چالش زبان در یادگیری/ عدم آموزش درست زبان های بین المللی در دانشگاه ها/ طرد بسیاری از دانشجویان بین المللی علاقمند احتمالی تحصیل در ایران به دلیل آموزش رسمی زبان فارسی در دانشگاه ها/ چالش زبان در ارزشیابی/ عدم تمایل دانشجویان و اساتید به یادگیری زبان بین المللی/ ضعف تکلم به زبان بین المللی در جامعه/

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

		عدم ارائه بخشی از واحدها به زبان انگلیسی/ نبود مشوق برای یادگیری زبان بین المللی در دانشگاه ها/ ضعف دانشجویان و اساتید در نگارش پژوهش به زبان انگلیسی/ ضعف زبان انگلیسی اساتید و کارکنان دانشگاه/ محدودیت های زبانی/ کمبود ارائه دروس به زبان انگلیسی/ تسلط نداشتن به زبان-های خارجی/ تسلط ناکافی بعضی از استادان و دانشجویان به زبان خارجی
	رکود و عدم انطباق محتوایی برنامه‌های درسی با استانداردهای جهانی و تحولات دانش نوین	دروس عمومی اجباری/ جدید نبودن رشته ها و دروس دانشگاهی و شیوه های آموزش/ بین المللی نبودن برنامه های درسی/ عدم خلاقیت و نوآوری در محتوا/ محتوای قدیمی و به روز نبودن سرفصل های آموزشی/ به روز نبودن محتوای دروس با تحولات جهانی/ عدم توجه به مسائل جهانی(محیط زیست، صلح، مبارزه با فقر و بیکاری) از طریق استفاده از رویکرد تلفیقی در سازماندهی محتوا/ نبود یا به روز نبودن محتوای درسی متناسب با تحولات جهانی/ حجم منابع درسی/ نبود تنوع در محتوای برنامه درسی/ کم توجهی به محتوای آموزش چندفرهنگی/ مشکلات عدیده در بعد محتوایی در حوزه بین المللی/ طراحی ضعیف سرفصل دروس در جهت جذب دانشجویان خارجی/ عدم توجه به نیازهای ملی و جهانی جهت تدوین محتوا/ عدم استفاده از بررسی های کارشناسی و پژوهشی در خصوص بین المللی کردن برنامه های درسی/ ضعف علمی و زبانی استادان و کمبود نیروی متخصص زمینه ساز نداشتن محتوای مناسب/ نامناسب بودن برنامه های درسی در افزایش آگاهی دانشجویان نسبت به توسعه و نشر ارزش ها در سطوح ملی، منطقه ای و بین المللی
	ضعف در فرایند اطلاع‌رسانی، آشناسازی و تسهیلات مقدماتی برای دانشجویان بین‌المللی	عدم آشنایی با تسهیلات و امکانات/ عدم آشنایی با شرایط آموزشی دانشگاه/ عدم آشنایی با قوانین و مقررات ثبت نام/ کم تجربگی دانشگاه/ عدم آشنایی با شهر محل تحصیل/ عدم آشنایی عمومی با کشور محل تحصیل(دانشجویان خارجی)
	ضعف ساختاری در راهبردهای رقابتی، مالی و مدیریتی (از قیمت‌گذاری تا پشتیبانی) در حوزه جذب دانشجویان بین‌المللی	ظرفیت نامناسب در رشته های اولویت دار برای دانشجویان بین المللی/ توجه ناکافی به سطح علمی دانشجویان بین المللی/ کم توجهی به مشوق های مرتبط با جذب و آموزش دانشجویان بین الملل در آیین نامه ارتقاء اعضای هیئت علمی/ انعقاد تفاهم نامه ها بدون پشتیبان اجرایی/ عدم توجه به رشته جدید/ بی توجهی به رشته های جدید در آموزش عالی/ رقابتی نبودن شهریه در مقایسه با دانشگاه های منطقه/ بی ثباتی در میزان شهریه/ رقابتی نبودن پورسانت موسسات جذب/ حمایت مالی اندک و نبود تخفیف برای شهریه/ روشن نبودن شرایط همکاری/ انحصارگرایی در عقد قرارداد/ ناآگاهی در مورد راهبردهای بازاریابی/ ناآشنایی موسسات جذب با نظام آموزش عالی ایران و منطقه/ بی اخلاقی و گمراه کردن دانشجو/ آگاهی رسانی ضعیف به متقاضی/ نبود شفافیت/ ناآشنایی دانشگاه با وضعیت بین المللی سازی آموزش عالی در جهان و منطقه/ تنوع کم دانشجویان خارجی/ تغییر بورسیه های تحصیلی دانشجویان خارجی/ دخالت هیئت امنای دانشگاه/ عدم وجود اساتید و کارکنان توانمند و با صلاحیت بین المللی/ نبود تشکل های دانشجویان خارجی/ نبود سیاست یکسان برای دریافت شهریه/ عدم برنامه ریزی درست برای استقبال از مهمان های خارجی در دانشگاه ها/ عدم اطلاع رسانی درست و راهنمایی محققان در وارد شدن به فرودگاه و دانشگاه/ دوگانگی در رفتارهای رسمی و غیررسمی/ رسیدگی نشدن به تخلفات و شکایات/ محور نبودن دانشجو
	چالش‌های انگیزشی، انتظارات فردی و موانع روانی درونی اعضای هیئت علمی و پژوهشگران در تعاملات بین‌المللی	عدم تمایل به شناساندن خود در حوزه تخصصی با اثر مشترک علمی با همکاران خارجی/ ترس یا عدم امکان سفر به خارج از کشور/ انتظارات از خود/ انتظارات از خانواده/ عدم انگیزه بین المللی سازی در اعضای هیئت علمی دانشگاه ها/ نبود رقابت میان پژوهشگران ایرانی برای افزایش همکاری های علمی بین المللی خود با همکاران خارجی/ دلتنگی و احساس غربت/ تجربه، نگرش،

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]

		دانش و انگیزه درونی استادان/ بازنگشتن افراد بورسیه به داخل کشور

پیوست۲. گزارش ارزیابی کیفیت مطالعات

کدمقاله	برنامه ارزیابی	امتیاز مکتسبه
۱	JBI	۷۵٪
۲	CASP	۹
۳	CASP	۹
۴	CASP	۸
۵	CASP	۹
۶	CASP	۸
۷	CASP	۸
۸	CASP	۹
۹	CASP	۸
۱۰	JBI	۷۵٪
۱۱	CASP	۸
۱۲	CASP	۸
۱۳	JBI	۷۵٪
۱۴	JBI	۷۵٪
۱۵	CASP	۸
۱۶	JBI	۷۵٪

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-01]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1405.18.1.2.1]
[DOI: 10.66224/ihea.18.1.26]